

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2024 m. birželio 19 d.
(OR. en)

11258/24

ECOFIN 728
UEM 179

PRIDEDAMAS PRANEŠIMAS

nuo:	Europos Komisijos generalinės sekretorės, kurios vardu pasirašo direktorė Martine DEPREZ
gavimo data:	2024 m. birželio 19 d.
kam:	Europos Sąjungos Tarybos generalinei sekretorei Thérèse BLANCHET
Komisijos dok. Nr.:	COM(2024) 598 final
Dalykas:	KOMISIJOS ATASKAITA Belgija, Čekija, Estija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija Pranešimas, parengtas remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 3 dalimi

Delegacijoms pridedamas dokumentas COM(2024) 598 final.

Priedama: COM(2024) 598 final

Briuselis, 2024 06 19
COM(2024) 598 final

KOMISIJOS ATASKAITA

**Belgija, Čekija, Estija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovėnija,
Slovakija ir Suomija**

**Pranešimas, parengtas remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio
3 dalimi**

KOMISIJOS ATASKAITA

Belgija, Čekija, Estija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija

Pranešimas, parengtas remiantis Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnio 3 dalimi

1. ĮVADAS

Perviršinio deficito procedūra nustatyta Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnyje. Ta procedūra plačiau išdėstyta Tarybos reglamente (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo¹, kuris yra Stabilumo ir augimo pakto sudedamoji dalis.

Pagal SESV 126 straipsnio 3 dalį šiame pranešime vertinama kelių valstybių narių padėtis pagal deficito kriterijų. Šio bendrojo pranešimo formatas yra patogus norint palyginti keletą atvejų, nors kiekvienos valstybės narės atvejis nagrinėjamas atskirai.

2024 m. balandžio 30 d. įsigaliojo Reglamentas (ES) 2024/1264, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97. Šis dalinio keitimo reglamentas kartu su Reglamentu (ES) 2024/1263² ir Tarybos direktyva (ES) 2024/1265³ yra teisės aktų rinkinio dalis. Šiais trimis aktais kartu reformuojama Sąjungos ekonomikos valdymo sistema. Reformuotos sistemos tikslai yra valstybės skolos tvarumo ir tvaraus bei integracinio augimo užtikrinimas vykdant reformas bei investicijas. Sistema valstybės narės skatinamos priimti atsakomybę ir daugiau dėmesio skiriama vidutinės trukmės laikotarpiui ir veiksmingesniam bei nuoseklesniam vykdymo užtikrinimui.

Reglamento (EB) Nr. 1467/97 pakeitimas atitiktis deficito kriterijui vertinimo iš esmės nekeičia. Kita vertus, skolos kriterijaus laikymosi vertinimas iš esmės pasikeitė (žr. toliau).

Šis pranešimas, kuris yra pirmasis pranešimas pagal SESV 126 straipsnio 3 dalį po to, kai 2023 m. pabaigoje buvo nutrauktas bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas, atitinka reformuotos sistemos taisykles⁴.

¹ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 209, 1997 8 2) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamentu (ES) 2024/1264 (OL L, 2024/1264, 2024 4 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj>).

² 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 (OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj>).

³ 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva (ES) 2024/1265, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L, 2024/1265, 2024 4 30, ELI: <http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj>).

⁴ Tiek, kiek naujosios taisyklės jau taikomos praktikoje. Kai kurie iš dalies pakeisto reglamento elementai dar turi būti įgyvendinti, pvz., Tarybos nustatytas grynųjų išlaidų planas, į kurį daroma nuoroda kalbant apie svarbius veiksmus, nustatytus Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalyje.

Deficito ir skolos kriterijai

Deficito kriterijaus laikomasi, jei valdžios sektoriaus deficitas ankstesniais metais (2023 m.) ir planuojamas deficitas einamaisiais metais (2024 m.) neviršija 3 % BVP. Jei kuris nors iš šių rodiklių viršija šią vertę, Komisija nagrinėja, ar deficito santykis smarkiai ir nuolat mažėjo ir pasiekė lygį, artimą pamatinei vertei. Ji taip pat nagrinėja, ar pamatinę vertę viršijantis deficitas yra išimtinis ir laikinas ir išlieka artimas pamatinei vertei (2 skirsnis). Jei i) valdžios sektoriaus skola neviršija 60 % BVP arba ii) skola viršija 60 % BVP, bet deficitas yra artimas 3 % BVP pamatinei vertei, o ji viršijama tik laikinai, prieš priimdamos sprendimą dėl perviršinio deficito susidarymo Komisija ir Taryba turi apsvarstyti svarbius veiksnius (4 skirsnis).

Pagal Sutartį **skolos kriterijus** įvykdomas, jei valdžios sektoriaus bendroji skola neviršija 60 % BVP, nebent santykis pakankamai sumažėja ir tinkamu tempu artėja prie pamatinės vertės. Pagal Reglamento (EB) Nr. 1467/97 (su pakeitimais) 2 straipsnio 2 dalį skolos ir BVP santykis laikomas pakankamai sumažėjusiu ir tinkamu tempu artėjančiu prie pamatinės vertės, jei atitinkama valstybė narė laikosi savo grynųjų išlaidų plano, kurį Taryba nustatė pagal Reglamentą (ES) 2024/1263⁵. Kadangi Taryba valstybėms narėms grynųjų išlaidų planų⁶ dar nenustatė, šiame etape skolos kriterijaus negalima visapusiškai įvertinti pagal naujosios sistemos kriterijus.⁷

Pagrindiniai duomenys, kuriais grindžiamas ir motyvuojamas šis pranešimas

Vertindama **deficito kriterijų**, Komisija atsižvelgia į faktinį deficito santykį 2023 m., grindžiamą Eurostato pateiktais galutiniais duomenimis. Planuojamas deficito santykis 2024 m. grindžiamas vyriausybės planais, pateiktais Eurostatui 2024 m. pavasario fiskaliniame pranešime⁸. Be to, vertinant atitiktį deficito kriterijui taip pat atsižvelgiama į Komisijos 2024 m. pavasario prognozę. Šiame pranešime taip pat lyginamas valdžios sektoriaus deficitas su valdžios sektoriaus investicijų išlaidomis ir vertinami visi kiti svarbūs veiksniai pagal Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnį.

Šiame pranešime įvertinama dvylikos valstybių narių atitiktis deficito kriterijui: **Belgijos, Čekijos, Estijos, Ispanijos, Prancūzijos, Italijos, Vengrijos, Maltos, Lenkijos, Slovėnijos, Slovakijos ir Suomijos**. Konkrečiai (taip pat žr. 1 lentelę):

- remiantis duomenimis, kuriuos Eurostatas paskelbė 2024 m. balandžio 22 d.⁹, 2023 m. valdžios sektoriaus deficitas 3 % BVP viršijo dešimtyje valstybių narių: **Belgijoje, Čekijoje, Estijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje** ir

⁵ Vertinant atitiktį skolos kriterijui visada būtų atsižvelgiama į svarbius veiksnius.

⁶ Pagal Reglamento (ES) 2024/1264 17 straipsnį grynųjų išlaidų planas bus apibrėžtas Tarybos rekomendacijoje, kuria patvirtinamas nacionalinis vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinis struktūrinis planas, kurį turi pateikti kiekviena valstybė narė ir įvertinti Komisija. Pagal 36 straipsnio pereinamojo laikotarpio nuostatas valstybės narės pirmuosius nacionalinius vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus pateikia ne vėliau kaip 2024 m. rugsėjo 20 d., išskyrus atvejus, kai valstybė narė ir Komisija susitaria tą terminą pratęsti pagrįstam laikotarpiui.

⁷ Valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykio duomenys pateikiami 3 skirsnyje.

⁸ Jeigu fiskaliniame pranešime duomenų Eurostatui nepateikta, 2024 m. planuojamo deficito šaltinis yra stabilumo arba konvergencijos programa. Kalbant apie šį pranešimą, 2024 m. planuojamą deficitą 2024 m. pavasario fiskaliniame pranešime Eurostatui pateikė visos susijusios valstybės narės, išskyrus Prancūziją.

⁹ 2024 m. balandžio 22 d. Eurostato euro rodikliai.

Slovakijoje¹⁰. 2023 m. faktinis deficitas, viršijantis 3 % BVP, yra *prima facie* įrodymas, kad kiekvienoje iš tų valstybių narių yra susidaręs perviršinis deficitas;

- be to, remiantis 2024 m. pavasario fiskaliniu pranešimu, **Suomija** ir **Slovėnija** planuoja, kad jų valdžios sektoriaus deficitas 2024 m. viršys 3 % BVP¹¹. Tie planuojami 2024 m. deficito rodikliai taip pat yra *prima facie* įrodymas, kad kiekvienoje iš tų dviejų valstybių narių yra susidaręs perviršinis deficitas. Planuojamų deficito rodiklių Eurostatas netvirtina ir jie lieka neapibrėžti.

Kaip nurodyta pirmiau, šiame etape **skolos kriterijaus** negalima visapusiškai įvertinti pagal naujosios sistemos kriterijus. Valdžios sektoriaus bendrosios skolos santykis su BVP 2023 m. pabaigoje viršijo 60 % pamatinę vertę trylikoje valstybių narių: Belgijoje, Vokietijoje, Graikijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Kroatijoje, Italijoje, Kipre, Vengrijoje, Austrijoje, Portugalijoje, Slovėnijoje ir Suomijoje (žr. 3 lentelę).

Naujausių fiskalinės politikos rekomendacijų ekonominis kontekstas

Ūmiausiam pandemijos etape, 2020 m., ekonominė veikla ES smarkiai susitraukė (5,6 %), nes kasdienį gyvenimą stipriai paveikė izoliavimo priemonės, o verslo veiklą papildomai ribojó tiekimo kliūtys. ES ekonomika tvirtai atsigavo dėl spartaus vakcinacijos organizavimo, intensyvaus vasaros turizmo sezono ir geresnio prisitaikymo prie tuo metu ne tokių griežtų sveikatos apsaugos priemonių 2021 m. Tačiau dėl tuo pačiu metu vykusio ekonominės veiklos atsigavimo visame pasaulyje padidėjo medžiagų stoka ir jau 2021 m. ėmė augti energijos kainos. Kliūtys augimui toliau stiprėjo prasidėjus Rusijos agresijos karui prieš Ukrainą, o tai lėmė tolesnius energijos kainų šuolius ir padidėjusį neapibrėžtumą. ES ekonomika išliko atspari: realiojo BVP augimas 2022 m. sulėtėjo iki 3,5 %, palyginti su 6,0 % 2021 m.

Per tą patį laikotarpį Tarybos priimamos fiskalinės politikos rekomendacijos kito, siekiant prisitaikyti prie kintančių ekonominių aplinkybių. Koordinuoti politiniai veiksmai ES ir nacionaliniu lygmenimis sušvelnino COVID-19 pandemijos poveikį valstybių narių ekonomikai ir atvėrė kelią energingam atsigavimui po pandemijos 2021 ir 2022 m. Priemonė „NextGenerationEU“ ir jos pagrindinis elementas – Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė – atliko lemiamą vaidmenį apsaugant ir puoselėjant Sąjungos ekonominę, socialinę ir teritorinę sanglaudą, remiant ekonomines nuotaikas ir išlaikant privačias ir viešąsias investicijas. Europos ekonomikai pavyko suvaldyti neigiamą Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą poveikį ir atlaikyti energetikos krizę dėl spartaus tiekimo įvairinimo ir smarkiai sumažėjusio dujų vartojimo. Planu „REPowerEU“ valstybės narės įsipareigojo imtis ypatingos svarbos reformų ir investicijų, kad įveiktų energetikos krizę įvairindamos energijos tiekimo šaltinius ir spartindamos atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą. 2023 m. ekonominė veikla ES sulėtėjo: augimą stabdė didelės pragyvenimo išlaidos, griežtinama pinigų politika, dalinis fiskalinės paramos nutraukimas ir mažėjanti išorės paklausa. Geresnis, nei tikėtasi, augimas 2024 m. pradžioje ir nuolatinis infliacijos mažėjimas sudaro sąlygas veiklai

¹⁰ Rumunijos valdžios sektoriaus deficitas 2023 m. taip pat viršijo 3 % BVP ir numatoma, kad pamatinę vertę jis viršys ir 2024 m. Tačiau Rumunija į šį pranešimą neįtraukta, nes 2020 m. balandžio 3 d. Taryba nusprendė, kad Rumunijoje yra susidaręs perviršinis deficitas. Naujausia Tarybos rekomendacija panaikinti perviršinį valdžios sektoriaus deficitą Rumunijoje priimta 2021 m. birželio 18 d. Šiandien Komisija rekomendavo Tarybai priimti sprendimą, kuriuo nustatoma, kad Rumunija nesiėmė veiksmingų priemonių atsižvelgdama į 2021 m. birželio 18 d. Tarybos rekomendaciją (COM(2024) 597).

¹¹ Visas lentelių rinkinys, kurį valstybės narės pateikė Eurostatui, paskelbtas adresu <https://ec.europa.eu/eurostat/web/government-finance-statistics/excessive-deficit-procedure/edp-notification-tables>.

laipsniškai plėstis per prognozės laikotarpį. Remiantis Komisijos 2024 m. pavasario prognoze, numatoma, kad 2024 m. realusis BVP Europos Sąjungoje augs 1,0 %, o 2025 m. padidės iki 1,6 %; tai daugiausia lems privataus vartojimo augimas, o pastarąjį – realiojo darbo užmokesčio ir užimtumo augimas.

Atsižvelgiant į tai, kad 2023 m. pabaigoje bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas buvo nutrauktas, 2024 m. Tarybos fiskalinėms gairėms buvo būdinga tai, kad buvo vėl pradėtos teikti diferencijuotos kiekybiškai suformuluotos konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos. 2023 m. liepos 14 d. Taryba rekomendavo¹² valstybėms narėms, pagal prognozes nepasiekiančioms savo vidutinės trukmės biudžeto tikslo, 2024 m. apriboti grynųjų nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių išlaidų augimą iki diferencijuoto tempo, kuriuo būtų užtikrinta apdairi fiskalinė politika. Valstybėms narėms, pagal prognozes pasiekiančioms vidutinės trukmės biudžeto tikslą, buvo rekomenduota 2024 m. išlaikyti patikimą fiskalinę būklę, nors ir netaikant tokio kiekybinio apribojimo. Visoms valstybėms narėms rekomenduota kuo greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti energijos paramos priemonės ir, jei jos vidutinės trukmės biudžeto tikslo nepasieks, panaudoti susijusias sutaupytas lėšas valdžios sektoriaus deficitui sumažinti. Taryba taip pat rekomendavo, kad visos valstybės narės ir ateityje išsaugotų nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas ir užtikrintų veiksmingą Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP) ir kitų ES fondų lėšų įsisavinimą, visų pirma siekiant skatinti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Kalbant apie euro zonos valstybes nares, Komisija įvertino valstybių narių biudžeto planų projektus ir pateikė dėl jų nuomos atsižvelgdama į tas Tarybos rekomendacijas¹³.

2023 m. Komisija keletą kartų paskelbė¹⁴, kad 2024 m. pavasarį siūlys Tarybai pradėti deficito kriterijumi grindžiamas perviršinio deficito procedūras, ragindama valstybes nares į tai atsižvelgti vykdant 2023 m. biudžetus ir fiskalinę politiką 2024 m.

2024 m. balandžio 12 d. Tarybos rekomendacijoje dėl euro zonos ekonominės politikos¹⁵ primygtinai reikalaujama, kad euro zonos valstybės narės vykdytų koordinuotą ir apdairią fiskalinę politiką, kad būtų išlaikytas apdairus skolos lygis arba skolos santykis būtų patikimai mažinamas, kartu užtikrinant, kad vyraujančio netikrumo sąlygomis politika išliktų lanksti, taip euro zonoje užtikrinant bendrą stabdomąją fiskalinę politiką. Valstybėms narėms taip pat rekomenduojama 2024 m. kuo greičiau laipsniškai panaikinti neatidėliotinas su energija susijusias paramos priemonės ir su tuo susijusias sutaupytas lėšas panaudoti deficitui mažinti¹⁶.

¹² 2023 m. liepos 14 d. Tarybos rekomendacijos (2023/C 312/01–2023/C 312/27, OL C 312, 2023 9 1, p. 1).

¹³ 2023 m. lapkričio 21 d. Komisijos nuomonės dėl 2024 m. biudžeto planų projektų (C(2023) 9501 *final*–C(2023) 9520 *final*), 2024 m. sausio 16 d. Komisijos nuomonė dėl atnaujinto 2024 m. Slovakijos biudžeto plano projekto (C(2024) 343 *final*) ir 2024 m. balandžio 18 d. Komisijos nuomonė dėl atnaujinto 2024 m. Liuksemburgo biudžeto plano projekto (C(2024) 2626 *final*).

¹⁴ 2023 m. kovo 8 d. Komunikatas dėl 2024 m. fiskalinės politikos gairių (COM(2023) 141 *final*). Taip pat žr. Komisijos komunikatą „Bendras 2024 m. biudžeto planų projektų vertinimas“ (COM(2023) 900 *final*).

¹⁵ 2024 m. balandžio 12 d. Tarybos rekomendacija dėl euro zonos ekonominės politikos (OL C, C/2024/2807, 2024 4 23, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2807/oj>).

¹⁶ Tomis pačiomis aplinkybėmis Taryba taip pat rekomendavo euro zonos valstybėms narėms parengti fiskalines strategijas, skirtas apdairiai vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinei būklei užtikrinti ir prireikusias skolas tvarumui stiprinti, vykdant ryžtingą, diferencijuotą, laipsnišką ir realistišką konsolidavimą kartu su kokybiškomis viešosiomis investicijomis ir reformomis, visų pirma siekiant užtikrinti didesnę tvarų augimą ir didinti euro zonos atsparumą būsimiems iššūkiams. Prireikusias valstybės narės į tokias strategijas turėtų įtraukti priemones, kuriomis siekiama toliau didinti viešųjų išlaidų veiksmingumą ir kokybę ir gerinti pensijų, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros sistemų tvarumą ir adekvatumą.

1 lentelė. Valstybių narių padėtis, palyginti su deficito ir skolos pamatinėmis vertėmis

	Faktinis deficitas, neviršijantis (✓) / viršijantis (✗) 3 % BVP 2023 m.	Planuojamas deficitas, neviršijantis (✓) / viršijantis (✗) 3 % BVP 2024 m.	Skolos santykis neviršijantis (✓) / viršijantis (✗) 60% BVP 2023 m. pabaigoje
Belgija	✗	✗	✗
Čekija	✗	✓	✓
Estija	✗	✓	✓
Ispanija	✗	✓	✗
Prancūzija	✗	✗ ¹⁷	✗
Italija	✗	✗	✗
Vengrija	✗	✗	✗
Malta	✗	✗	✓
Lenkija	✗	✗	✓
Slovėnija	✓	✗	✗
Slovakija	✗	✗	✓
Suomija	✓	✗	✗
<i>į šį pranešimą neįtrauktos valstybės narės</i>			
Bulgarija	✓	✓	✓
Danija	✓	✓	✓
Vokietija	✓	✓	✗
Airija	✓	✓	✓
Graikija	✓	✓	✗
Kroatija	✓	✓	✗
Kipras	✓	✓	✗
Latvija	✓	✓	✓
Lietuva	✓	✓	✓
Liuksemburga	✓	✓	✓
Nyderlandai	✓	✓	✓
Austrija	✓	✓	✗
Portugalija	✓	✓	✗
Rumunija (*)	✗	✗	✓
Švedija	✓	✓	✓

Šaltinis: Eurostatas (2024 m. balandžio 22 d. pranešimas spaudai ir 2024 m. pavasario fiskalinis pranešimas) (*) Nuo 2020 m. taikoma perviršinio deficito procedūra.

¹⁷ Prancūzija 2024 m. pavasario fiskaliniame pranešime Eurostatui nepateikė 2024 m. planuojamo deficito. Tačiau 2024 m. balandžio mėn. Prancūzija paskelbė 2024–2027 m. stabilumo programą, kurioje 2024 m. planuojamas 5,1 % BVP deficitas.

2. VALDŽIOS SEKTORIAUS BALANSAS

Belgija, Čekija, Estija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Malta, Lenkija ir Slovakija 2023 m. viršijo deficito pamatinę vertę. Belgija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Malta, Lenkija ir Slovakija taip pat planuoja, kad 2024 m. jų deficitas¹⁸ viršys 3 % BVP.

Slovėnijos ir Suomijos valdžios sektoriaus deficitas 2023 m. buvo mažesnis už pamatinę vertę, tačiau planuojama, kad 2024 m. deficitas¹⁹ viršys 3 % BVP.

Visose valstybėse narėse, kurių deficitas 2023 m. viršijo 3 % BVP, išskyrus Estiją, valdžios sektoriaus deficitas viršijo pamatinę vertę ir nebuvo jai artimas (žr. 2 lentelę). Estijoje deficitas viršijo pamatinę vertę, bet buvo jai artimas.

Suomijoje planuojamas deficitas 2024 m. viršija 3 % BVP ir yra tai vertei artimas²⁰. Slovėnijoje 2024 m. planuojamas deficitas²¹ yra 3,6 % BVP, o Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje²² numatoma, kad deficitas bus 2,8 % BVP, taigi mažesnis už 3 % pamatinę vertę. Todėl Slovėnijos atveju 2024 m. planuojamas pamatinės vertės viršijimas, kaip tai suprantama pagal SESV 126 straipsnio 3 dalį, nėra patvirtinamas.

Remiantis Komisijos 2024 m. pavasario prognoze, numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas Belgijoje, Estijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovakijoje ir toliau viršys 3 % BVP tiek 2024, tiek 2025 m. Todėl numatoma, kad pamatinę vertę viršijantis deficitas tose valstybėse narėse bus ne laikinas. Priešingai, šiuo metu prognozuojama, kad valdžios sektoriaus deficitas Čekijoje, Ispanijoje ir Slovėnijoje neviršys pamatinės vertės 2024 ir 2025 m., todėl numatoma, kad perviršinis deficitas bus laikinas. Numatoma, kad Suomijos valdžios sektoriaus deficitas viršys pamatinę vertę 2024 m., bet ne 2025 m.; todėl numatoma, kad perviršinis deficitas bus laikinas.

Kaip ne kartą skelbė Komisija²³, Stabilumo ir augimo pakte nustatytos bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymas 2023 m. pabaigoje buvo nutrauktas. Remiantis Komisijos atliktu 2022 m. pavasario ekonominių aplinkybių *ex ante* vertinimu, bendroji nukrypti leidžianti išlyga buvo taikoma visus 2023 m.²⁴ Konkrečiai, buvo nustatyta, kad 2023 m. ją reikėjo pradėti taikyti dėl padidėjusio neapibrėžtumo ir didelės rizikos, kad ekonominės perspektyvos blogės Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, beprecedenčių energijos kainų šuolių ir nuolatinių tiekimo grandinės sutrikimų kontekste. ES ekonomika atlaikė vienas po kito įvykusius

¹⁸ Kaip Eurostatui pranešta 2024 m. pavasario fiskaliniame pranešime, išskyrus tik Prancūziją, kurios stabilumo programa yra tinkamas 2024 m. planuojamų duomenų šaltinis (žr. 17 išnašą).

¹⁹ Kaip pranešta Eurostatui 2024 m. pavasario fiskaliniame pranešime.

²⁰ Planuojamas 2024 m. deficitas, apie kurį Eurostatui pranešta 2024 m. pavasario fiskaliniame pranešime, sudaro 3,5 % BVP. Tačiau 2024 m. balandžio 25 d. pateiktoje stabilumo programoje Suomija siek tiek sumažino 2024 m. planuojamą deficitą iki 3,4 %, remdamasi papildomomis konsolidavimo priemonėmis, sudarančiomis 1 % BVP, kurias vyriausybė įsipareigojo įgyvendinti papildomame biudžete 2024 m. pavasarį.

²¹ Kaip pranešta Eurostatui 2024 m. pavasario fiskaliniame pranešime.

²² Jei nenurodyta kitaip, šiame pranešime pateiktų 2024 ir 2025 m. duomenų šaltinis yra Komisijos 2024 m. pavasario prognozė (*European Economy Institutional Papers* 286).

²³ Žr. Komisijos komunikatą Tarybai „2024 m. fiskalinės politikos gairės“, COM(2023) 141 *final*. Žr. Europos Komisijos dokumentą „Žaliojo kurso pramonės planas poveikio klimatui neutralizavimo amžiui“, COM(2023) 62 *final*, 2023 m. vasario 1 d. Žr. Europos Komisijos dokumentą „2022 m. Europos semestras. Pavasario dokumentų rinkinys“, COM(2022) 600 *final*, 2022 m. gegužės 23 d.

²⁴ COM(2022) 600 *final*.

sukrėtumus geriau, nei iš pradžių tikėtasi, dėl stiprios koordinuotos politikos reakcijos, dėl kurios buvo sparčiai diversifikuojami energijos šaltiniai, taip pat dėl atsparios darbo rinkos. Be to, kai kurių rūšių neigiama rizika nepasitvirtino. Todėl, kaip rekomendavo Taryba, daugumoje valstybių narių 2023 m. laipsniškai buvo atsisakyta priemonių, kurių buvo imtasi siekiant sušvelninti ekonominę ir socialinę energijos kainų poveikį²⁵. Be to, su COVID-19 pandemija susijusių laikinų priemonių išlaidos nebebuvo makroekonomiškai svarbios²⁶. Remiantis šiais svarstymais²⁷, 2023 m. pamatinę vertę viršijantis deficitas apskritai negali būti laikomas susidariusiu dėl išimtinių ekonominių aplinkybių.

Konkrečiu Estijos atveju 2023 m. pamatinę vertę viršijantį deficitą tiesiogiai lėmė išimtinės ekonominės aplinkybės, todėl jis laikomas *išimtinis*.²⁸ 2022 m. ekonomika susitraukė 0,5 %, o 2023 m. – dar 3,0 %. Remiantis Komisijos 2024 m. pavasario prognoze, numatoma, kad 2024 m. ji susitrauks 0,5 % ir tai reikš trejų metų ekonomikos nuosmukį.

Taigi iš šios analizės darytina prielaida, kad deficito kriterijaus, prieš atsižvelgiant į svarbius veiksnius, neatitinka dvylika valstybių narių: **Belgija, Čekija, Estija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija.**

²⁵ 2023 m. liepos 14 d. Tarybos rekomendacijos (2023/C 312/01–312/27, OL C 312, 2023 9 1, p. 1).

²⁶ Apskaičiuota, kad biudžeto išlaidos ES laikinoms neatidėliotinoms COVID-19 priemonėms sumažėjo nuo 3,3 % BVP 2020 ir 2021 m. iki 0,7 % 2022 m. Su pandemija susijusios priemonės buvo laipsniškai nutrauktos 2023 m. Humanitarinės pagalbos pabėgėliams, bėgantiems nuo Rusijos agresijos karo prieš Ukrainą, išlaidos, kurios buvo konkrečiai paminėtos 2022 m. Tarybos priimtose fiskalinėse rekomendacijose, 2023 m. ES neviršijo 0,1 % BVP. Ekonominio ir socialinio aukštų energijos kainų poveikio švelninimo priemonių išlaidos 2022 m. sudarė 1,2 % BVP, o 2023 m. sumažėjo iki 0,9 % BVP. Numatoma, kad 2024 m. jų poveikis biudžetui ES sumažės iki 0,2 % BVP.

²⁷ Kitos su konkrečiomis šalimis susijusios aplinkybės aptariamos 4.2 skirsnyje.

²⁸ Remiantis Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 1 dalimi, pamatinę vertę viršijantis valdžios sektoriaus deficitas pagal Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – SESV) 126 straipsnio 2 dalies a punkto antrą įtrauką laikomas išimtinis, jei jis susidaro dėl didelio ekonomikos nuosmukio euro zonoje arba visoje Sąjungoje, kurį nustatė Taryba pagal Reglamento (ES) 2024/1263 25 straipsnį, arba dėl išimtinių aplinkybių, kurių vyriausybė negali kontroliuoti ir kurios daro didelį poveikį atitinkamos valstybės narės viešiesiems finansams, pagal to reglamento 26 straipsnį. 2022 ir 2023 m. Estijos ekonominis aktyvumas sumažėjo 0,5 % ir 3,0 %, o tai prisidėjo prie valdžios sektoriaus deficito padidėjimo 2023 m. Reglamentas (ES) 2024/1263 įsigaliojo 2024 m. balandžio 30 d., o procedūrų pagal 25 ir 26 straipsnius iki šiol nėra pradėta. Tačiau Komisija mano, kad išimtinės aplinkybės, kurių vyriausybė negali kontroliuoti, turi didelį poveikį Estijos viešiesiems finansams, todėl valdžios sektoriaus deficito perviršį, palyginti su pamatine verte, galima laikyti išimtinis. Komisija mano, kad toks požiūris yra pagrįstas, atsižvelgiant į tai, kad neseniai pereita prie naujos sukurtos sistemos. Nepaisant to, ši išvada nėra precedentas.

2 lentelė. Valdžios sektoriaus balansas

BVP procentine dalimi

	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m. fiskalinis pranešimas	2024 m.	2025 m.
Belgija	-9,0	-5,4	-3,6	-4,4	-4,4	-4,4	-4,7
Čekija	-5,8	-5,1	-3,2	-3,7	-2,3	-2,4	-1,9
Estija	-5,4	-2,5	-1,0	-3,4	-2,9	-3,4	-4,3
Ispanija	-10,1	-6,7	-4,7	-3,6	-3,0	-3,0	-2,8
Prancūzija	-8,9	-6,6	-4,8	-5,5	-	-5,3	-5,0
Italija	-9,4	-8,7	-8,6	-7,4	-4,3	-4,4	-4,7
Vengrija	-7,6	-7,2	-6,2	-6,7	-4,5	-5,4	-4,5
Malta	-9,4	-7,6	-5,5	-4,9	-4,5	-4,3	-3,9
Lenkija	-6,9	-1,8	-3,4	-5,1	-5,1	-5,4	-4,6
Slovėnija	-7,6	-4,6	-3,0	-2,5	-3,6	-2,8	-2,2
Slovakija	-5,3	-5,2	-1,7	-4,9	-6,0	-5,9	-5,4
Suomija	-5,6	-2,8	-0,4	-2,7	-3,5	-3,4	-2,8
<i>į šį pranešimą neįtrauktos valstybės narės</i>							
Bulgarija	-3,8	-3,9	-2,9	-1,9	-3,0	-2,8	-2,9
Danija	0,3	4,1	3,3	3,1	1,5	2,4	1,4
Vokietija	-4,3	-3,6	-2,5	-2,5	-1,8	-1,6	-1,2
Airija	-5,0	-1,5	1,7	1,7	1,5	1,3	1,2
Graikija	-9,8	-7,0	-2,5	-1,6	-1,1	-1,2	-0,8
Kroatija	-7,2	-2,5	0,1	-0,7	-1,9	-2,6	-2,6
Kipras	-5,7	-1,8	2,7	3,1	3,2	2,9	2,9
Latvija	-4,4	-7,2	-4,6	-2,2	-2,8	-2,8	-2,9
Lietuva	-6,5	-1,1	-0,6	-0,8	-2,9	-1,8	-2,2
Liuksemburgas	-3,4	0,5	-0,3	-1,3	-1,2	-1,7	-1,9
Nyderlandai	-3,7	-2,2	-0,1	-0,3	-2,1	-2,0	-2,1
Austrija	-8,0	-5,8	-3,3	-2,7	-2,9	-3,1	-2,9
Portugalija	-5,8	-2,9	-0,3	1,2	0,2	0,4	0,5
Rumunija (*)	-9,3	-7,2	-6,3	-6,6	-4,9	-6,9	-7,0
Švedija	-2,8	0,0	1,2	-0,6	-1,2	-1,4	-0,9

Šaltinis: Eurostatas (2020–2023 m. ir 2024 m. fiskalinio pranešimo duomenys) ir Komisijos 2024 m. pavasario prognozė (2024 ir 2025 m. duomenys)²⁹. (*) Nuo 2020 m. taikoma perviršinio deficito procedūra.

3. VALDŽIOS SEKTORIAUS SKOLA

2023 m. pabaigoje valdžios sektoriaus bendroji skola 60 % BVP vertę, taigi ir pamatinę vertę viršijo septyniose iš šiame pranešime aptariamų valstybių narių: **Belgijoje, Ispanijoje,**

²⁹ COM(2024) 601, PO/2024/4130.

Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Slovėnijoje ir Suomijoje (žr. 3 lentelę).³⁰ Be to, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje ir Slovėnijoje valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP 2023 m., palyginti su ankstesniais metais, sumažėjo; priešingai, santykis 2023 m. didesnis nei 2022 m. pasirodė esąs Belgijoje ir Suomijoje. Remiantis Komisijos 2024 m. pavasario prognoze numatoma, kad iš šiame pranešime nagrinėjamų valstybių narių 2024 ir 2025 m., palyginti su 2023 m., skolos santykis su BVP padidės Čekijoje, Estijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Maltoje, Lenkijoje, Slovakijoje ir Suomijoje. Kita vertus, numatoma, kad Ispanijoje ir Slovėnijoje valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP, palyginti su 2023 m., 2024 m. sumažės, o 2025 m. dar labiau sumažės. Numatoma, kad Belgijoje skolos ir BVP santykis 2024 m., palyginti su 2023 m., šiek tiek sumažės ir 2025 m. padidės, o Vengrijoje jis pirmiausia padidės (2024 m., palyginti su 2023 m.), o 2025 m. sumažės, tačiau išliks didesnis nei 2023 m.

³⁰ Kalbant apie kitas valstybes nares, bendroji valdžios sektoriaus skola 2023 m. pabaigoje 60 % pamatinę vertę taip pat viršijo **Vokietijoje, Graikijoje, Kroatijoje, Kipre, Austrijoje ir Portugalijoje** ir kiekvienoje iš jų nuo praėjusių metų pabaigos santykis sumažėjo.

3 lentelė. Valdžios sektoriaus skola

BVP procentine dalimi

	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m. fiskalinis pranešimas	2024 m.	2025 m.
Belgija	111,9	107,9	104,3	105,2	105,2	105,0	106,6
Čekija	37,7	42,0	44,2	44,0	45,5	45,2	45,5
Estija	18,6	17,8	18,5	19,6	20,9	21,4	24,6
Ispanija	120,3	116,8	111,6	107,7	105,6	105,5	104,8
Prancūzija	114,9	113,0	111,9	110,6	–	112,4	113,8
Italija	155,0	147,1	140,5	137,3	137,8	138,6	141,7
Vengrija	79,3	76,7	74,1	73,5	73,2	74,3	73,8
Malta	52,2	53,9	51,6	50,4	54,2	52,0	52,6
Lenkija	57,2	53,6	49,2	49,6	53,6	53,7	57,7
Slovėnija	79,6	74,4	72,5	69,2	68,6	68,1	66,4
Slovakija	58,8	61,1	57,7	56,0	58,3	58,5	59,9
Suomija	74,7	72,6	73,5	75,8	79,1	80,5	82,4
<i>į šį pranešimą neįtrauktos valstybės narės</i>							
Bulgarija	24,6	23,9	22,6	23,1	25,0	24,8	24,6
Danija	42,3	36,0	29,8	29,3	29,1	26,5	25,1
Vokietija	68,8	69,0	66,1	63,6	64,0	62,9	62,2
Airija	58,1	54,4	44,4	43,7	41,4	42,5	41,3
Graikija	207,0	195,0	172,7	161,9	154,2	153,9	149,3
Kroatija	86,1	77,5	67,8	63,0	58,0	59,5	59,1
Kipras	114,9	99,3	85,6	77,3	70,6	70,6	65,4
Latvija	42,7	44,4	41,8	43,6	41,0	44,5	46,3
Lietuva	46,2	43,4	38,1	38,3	39,8	38,9	41,6
Liuksemburgas	24,6	24,5	24,7	25,7	27,2	27,1	28,5
Nyderlandai	54,7	51,7	50,1	46,5	46,8	47,1	48,4
Austrija	82,9	82,5	78,4	77,8	77,5	77,7	77,8
Portugalija	134,9	124,5	112,4	99,1	95,1	95,6	91,5
Rumunija (*)	46,7	48,5	47,5	48,8	49,0	50,9	53,9
Švedija	40,2	36,7	33,2	31,2	31,8	32,0	31,3

Šaltinis: Eurostatas (2020–2023 m. duomenys) ir Komisijos 2024 m. pavasario prognozė (2024 ir 2025 m. duomenys)³¹. (*) Nuo 2020 m. taikoma paviršinio deficito procedūra.

³¹ COM(2024) 601, PO/2024/4130.

4. SVARBŪS VEIKSNIAI VERTINANT, KAIP VALSTYBĖS NARĖS LAIKOSI DEFICITO KRITERIJAU

Sutarties 126 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad šiame pranešime dėl kiekvienos valstybės narės turi būti *„atsižvelgiama, ar bendrojo šalies biudžeto deficitas yra didesnis už valstybės investicijų išlaidas, be to, įvertinami ir kiti svarbūs veiksniai, įskaitant valstybės narės vidutinės trukmės ekonomikos ir biudžeto būklę“*.

Šie veiksniai išsamiau paaiškinami Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalyje:

- a) vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija, t. y. valstybės skolos iššūkių mastas, valdžios sektoriaus skolos pozicijos ir jos finansavimo pokyčiai, taip pat susiję rizikos veiksniai, visų pirma skolos grąžinimo termino struktūra, skolos valiuta ir neapibrėžtieji įsipareigojimai, įskaitant visus dėl visuomenės senėjimo ir privačiojo sektoriaus įsiskolinimo atsirandančius numanomus įsipareigojimus;
- b) vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant visų pirma faktinio nukrypimo nuo grynųjų išlaidų plano, nustatyto Tarybos, dydžio metinę ir sukaupiąją vertes, kaip matyti iš kontrolės sąskaitos;
- c) vidutinės trukmės laikotarpio ekonominė būklė, įskaitant augimo potencialą, infliacijos ir ciklinius pokyčius, palyginti su prielaidomis, kuriomis grindžiamas grynųjų išlaidų planas, nustatytas Tarybos;
- d) reformų ir investicijų, įskaitant visų pirma politikos, kuria siekiama užkirsti kelią makroekonominiam disbalansui ir jį panaikinti, ir politikos, kuria siekiama įgyvendinti bendrą Sąjungos ekonomikos augimo ir užimtumo strategiją, be kita ko, kuri remiama pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę, įgyvendinimas ir bendra viešųjų finansų kokybė, visų pirma nacionalinių biudžeto sistemų veiksmingumas;
- e) valdžios sektoriaus investicijų į gynybą padidinimas, kai taikytina, taip pat atsižvelgiant į karinės įrangos išlaidų įrašymo į sąskaitas laiką.

Konkrečiau, įgyvendinus ekonomikos valdymo sistemos reformą, kaip svarbus veiksnys, įtrauktas valdžios sektoriaus investicijų į gynybą padidėjimas.

Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalyje taip pat nustatyta, kad šiame pranešime būtina tinkamai atsižvelgti *„į visus kitus veiksnius, kurie, atitinkamos valstybės narės nuomone, yra svarbūs siekiant visapusiškai įvertinti, kaip laikomasi deficito ir skolos kriterijų, ir kuriuos valstybė narė nurodė Tarybai ir Komisijai“*.

Be to, pagal 2 straipsnio 4 dalį didelių valstybės skolos iššūkių buvimas laikomas itin svarbiu sunkinančiuoju veiksniu.

Vertinant, kaip laikomasi deficito kriterijaus, Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad Taryba ir Komisija sprendimo dėl perviršinio deficito susidarymo priėmimo etapais gali atsižvelgti į svarbius veiksnius, tačiau tik jeigu:

- a) valdžios sektoriaus **skolos santykis su BVP neviršija 60 %** pamatinės vertės *arba*,
- b) jei valdžios sektoriaus **skolos santykis su BVP viršija 60 %** pamatinę vertę, tenkinama **dviguba sąlyga, t. y. deficitas išlieka artimas** pamatinei vertei **ir** pamatinės vertės perviršis yra **laikinas**.

Šiame pranešime nagrinėjimų valstybių narių grupėje skolos ir BVP santykis 60 % BVP pamatinės vertės neviršija **Čekijoje, Estijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovakijoje**. Taigi dėl šių penkių valstybių narių į svarbius veiksmus Taryba ir Komisija gali atsižvelgti tolesniais sprendimo dėl perviršinio deficito susidarymo priėmimo etapais (SESV 126 straipsnio 4, 5 ir 6 dalys).

Kalbant apie likusias šiame pranešime nagrinėjamas valstybes nares, **Belgijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje ir Vengrijoje** skolos ir BVP santykis viršija 60 % BVP pamatinę vertę, o dviguba sąlyga, būtina, kad būtų atsižvelgta į svarbius veiksmus (artumą ir laikinumą), nėra tenkinama. Taigi dėl šių valstybių narių Taryba ir Komisija sprendimo dėl perviršinio deficito susidarymo priėmimo etapais (SESV 126 straipsnio 4, 5 ir 6 dalys) į svarbius veiksmus atsižvelgti negali. Priešingai, **Slovėnijoje ir Suomijoje** dviguba sąlyga tenkinama.

Pagal nusistovėjusią praktiką ir laikantis Reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 4 dalies, toliau aptariamieji svarbūs veiksniai, susiję net ir su tomis valstybėmis narėmis, dėl kurių Taryba ir Komisija negali į juos atsižvelgti sprendimo dėl perviršinio deficito susidarymo priėmimo pagal deficito kriterijų etapais.

4.1. TARPVALSTYBINIAI SVARBŪS VEIKSNIAI

Pastaraisiais metais ES ekonomika susidūrė su daugybe didelių sukrėtimų. COVID-19 krizė sukėlė pasaulinės pasiūlos sutrikimų, nes prasidėjus stipriam atsigavimui po pandemijos paklausa sparčiai išaugo. Rusijos agresijos karas prieš Ukrainą dar labiau sustiprino jau 2021 m. prasidėjusį energijos kainų didėjimą, o ekonominiai padariniai visose valstybėse narėse skyrėsi priklausomai nuo artumo karo apimtam regionui, energijos rinkų ir tiekimo maršrutų struktūros, taip pat valstybės narės prekybos santykių struktūros. 2022 m. spalio mėn. ES infliacija pagal SVKI išaugo iki dviejų skaitmenų, o infliacija Vidurio ir Rytų Europoje buvo gerokai didesnė. Tai lėmė staigų namų ūkių perkamosios galios sumažėjimą ir vartotojų nuotaikų pokytį. Šie veiksniai, be COVID-19 paramos ir neatidėliotinių energijos paramos priemonių, turėjo įtakos valstybių narių biudžeto pokyčiams, pvz., taikant automatinio indeksavimo mechanizmus, didinant išlaidas gynybai ir sienų apsaugai.

Ekonominė veikla ES 2023 m. iš esmės stagnavo, o BVP augimas 2023 m. sulėtėjo iki 0,4 % dėl silpnos vidaus paklausos ir nepalankios išorės aplinkos. Pastaruoju metu konfliktas Artimuosiuose Rytuose padidino ES ir pasaulio ekonomikos vystymosi sulėtėjimo riziką, o tai ES ir pasaulio ekonomikai gali turėti pasekmių. Infliacija toliau mažėjo – nuo 9,2 % 2022 m. iki 6,4 % 2023 m. Pirmąjį 2024 m. ketvirtį, infliacijai toliau mažėjant, ekonominė veikla ES suintensyvėjo.

ES valdžios sektoriaus deficito mažėjimas 2023 m., silpnėjant ekonominei veiklai, sustojo. 2021 ir 2022 m. itin sumažėjęs nuo labai aukšto lygio 2020 m., bendras ES valdžios sektoriaus deficitas 2023 m. nežymiai padidėjo iki 3,5 % BVP ir numatoma, kad 2024 m. jis sumažės iki 3,0 % BVP. Numatoma, kad šiame pranešime nagrinėjimų valstybių narių deficito pokyčių tarpusavio skirtumai 2024 m. bus didesni, nes prognozuojama, kad Lenkijoje, Slovėnijoje, Slovakijoje ir Suomijoje deficito santykis didės, palyginti su 2023 m., Belgijoje ir Estijoje išliks stabilus, o Čekijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje ir Maltoje – mažės.

2023 m. pabaigoje ES valstybės skolos ir BVP santykis buvo 82,9 % (2022 m. pabaigoje – 84,8 %), t. y. maždaug 9 procentiniais punktais mažesnis nei 2020 m. pabaigoje užfiksuotas 92 % pikas. Tačiau jis išlieka maždaug 4 procentiniais punktais didesnis nei prieš COVID-19. Numatoma, kad 2024 m. skolos santykis stabilizuosis. Šiame pranešime nagrinėjimų valstybių narių grupėje 2023 m. nesumažėjo Belgijos, Estijos, Lenkijos ir Suomijos skolos santykis.

Apskaičiuota, kad 2020–2022 m. bendras augimas sudarys apie 3½ % BVP, o 2023 m. ES fiskalinės politikos kryptis³² tapo neutrali. Šią neutralią kryptį nulėmė tam tikras biudžeto išlaidų su energetika susijusioms priemonėms sumažėjimas dėl grynųjų pirminių einamųjų išlaidų stabdomojo poveikio, kurį atsvėrė nacionalinėmis lėšomis finansuojamų investicijų, išlaidų, finansuojamų iš EGADP dotacijų ir kitų ES fondų, ir kitų kapitalo išlaidų skatinamasis poveikis. Prognozuojama, kad 2024 m. ES fiskalinės politikos kryptis bus stabdomoji ir sudarys šiek tiek daugiau kaip ½ % BVP, daugiausia dėl numatomo valdžios sektoriaus subsidijų privačiosioms investicijoms (kitų kapitalo išlaidų) sumažėjimo ir beveik visiškai su energetika susijusių priemonių laipsniško panaikinimo. Prognozė darant prielaidą, kad politika nesikeis, rodo, kad 2025 m. ES fiskalinės politikos kryptis bus neutrali. Tačiau poreikis sumažinti biudžeto deficitą ir padaryti taip, kad skolos santykis vėl imtų mažėti, gali lemti labiau stabdomosios fiskalinės politikos kryptį 2025 m., nei numatoma šiuo metu.

4.2. SU KONKREČIOMIS ŠALIMIS SUSIJĘ SVARBŪS VEIKSNIAI

Šiame skirsnyje pateikiamas su kiekviena konkrečia valstybe nare susijusių svarbių veiksnių vertinimas. Šie veiksniai apima vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominę perspektyvą, vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklę (įskaitant viešąsias investicijas; žr. 4 lentelę), vidutinės trukmės laikotarpio skolos poziciją, bendrą viešųjų finansų kokybę, reformų ir investicijų įgyvendinimą (įskaitant makroekonominio disbalanso prevencijos bei naikinimo ir Sąjungos bendros ekonomikos augimo ir užimtumo strategijos įgyvendinimo politiką, įskaitant politiką, remiamą pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo priemonę), valdžios sektoriaus investicijų į gynybą padidėjimą ir visus kitus kiekvienos valstybės narės nurodytus svarbius veiksnius.

Kalbant apie didesnes valdžios sektoriaus investicijas į gynybą, šiame pranešime nagrinėjamas valdžios sektoriaus išlaidų pasiskirstymas pagal valstybės funkcijų klasifikatorių (COFOG), ypač bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas, naudojamas gynybos tikslais. Tai yra Eurostato paskelbti oficialūs duomenys, atitinkantys įprastas duomenų registravimo taisykles, kurios taip pat naudojamos teikiant PDP duomenis. Tačiau COFOG duomenys tampa prieinami po tam tikro laiko³³ ir šiuo metu yra tik iki 2022 m. Valstybės narės pateikė papildomos informacijos ir preliminarinių išlaidų ir (arba) investicijų į gynybą 2023 ir 2024 m. įverčių, pateiktų konkrečioms šalims skirtuose skirsniuose.

Nors konkrečioms šalims skirtuose skirsniuose minima esminė informacija apie vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominę būklę, pavyzdžiui, apie tai, kas prisidėjo prie augimo, ir apie vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto ir skolos pozicijas, išsamesnės informacijos apie makroekonominę ir fiskalinę perspektyvą galima rasti Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje. Daugiau informacijos, susijusios su toliau aptariamomis kiekvienos valstybės narės biudžeto priemonėmis, fiskalinės politikos kryptimi ir skolos tvarumo analize,

³² Nustatant fiskalinės politikos kryptį siekiama įvertinti ekonominę paskatą, kurią lemia tiek nacionalinėmis, tiek ES biudžeto lėšomis finansuojama fiskalinė politika.

³³ Atitinkamas duomenų teikimo terminas ESS duomenų perdavimo programoje yra t + 12 mėnesių ir nuo 2024 m. rugsėjo mėn. jis turi būti sutrumpintas iki t + 11 mėnesių. Atsižvelgiant į poreikį Eurostatui patvirtinti ir apdoroti duomenis, tai reiškia, kad duomenys tampa viešai prieinami t + 2 metų sausio–vasario mėn.

pateikiama Komisijos rekomendacijoje dėl Tarybos rekomendacijos dėl ekonominės, socialinės, užimtumo, struktūrinės ir biudžeto politikos, taip pat 2024 m. šalių ataskaitose.³⁴

³⁴ Skolos tvarumo analizė atnaujinta, palyginti su 2021 m. fiskalinio tvarumo ataskaita (*European Economy-Institutional Papers* 171), atsižvelgiant į naujausią Komisijos prognozę. Žr. komunikatą dėl 2024 m. Europos semestro pavasario dokumentų rinkinio pagrindinių elementų (COM(2024) 600 *final*) ir Komisijos rekomendacijas dėl Tarybos rekomendacijų (COM(2024) 601–627). Naujausią Komisijos įvertinimą dėl valstybių narių, kuriose nustatytas disbalansas arba perviršinis disbalansas, žr. atitinkamose nuodugniose apžvalgose (SWD(2024) 80–85 ir 100–105). Skolos tvarumo rizikos įvertinimą visose šiame pranešime aptariamose valstybėse narėse žr. šalių ataskaitų (SWD(2024) 601–627) prieduose „Skolos tvarumo analizė“.

4 lentelė. Viešosios investicijos

BVP procentine dalimi

	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.	2024 m.	2025 m.
Belgija	2,8	2,8	2,7	2,9	3,1	2,9
Čekija	4,8	4,7	4,7	5,0	4,9	4,9
Estija	5,7	5,6	5,1	6,3	7,0	6,9
Ispanija	2,6	2,7	2,8	3,0	3,1	3,1
Prancūzija	4,2	4,1	4,2	4,3	4,3	4,2
Italija	2,6	2,9	2,7	3,2	3,2	3,5
Vengrija	6,5	6,3	5,4	5,1	4,6	4,7
Malta	3,9	3,9	3,4	3,5	3,7	3,9
Lenkija	4,5	4,1	3,8	5,0	5,1	5,4
Slovėnija	4,1	4,7	5,4	5,3	5,8	5,4
Slovakija	3,4	3,1	3,1	4,7	4,1	4,5
Suomija	4,8	4,2	4,2	4,0	4,2	4,7
<i>į šį pranešimą neįtrauktos valstybės narės</i>						
Bulgarija	3,3	2,7	2,3	3,5	2,5	3,5
Danija	3,6	3,2	3,1	3,2	3,3	3,3
Vokietija	2,7	2,6	2,6	2,7	2,8	2,9
Airija	2,4	2,1	2,1	2,3	2,6	2,7
Graikija	3,1	3,6	3,7	3,9	4,4	4,3
Kroatija	5,5	4,6	3,7	5,4	5,5	5,6
Kipras	2,8	2,6	2,6	3,5	3,6	3,7
Latvija	5,7	5,4	3,9	4,2	5,5	6,1
Lietuva	4,5	3,2	3,2	4,2	4,4	4,0
Liuksemburgas	4,7	4,1	4,2	4,7	4,6	4,9
Nyderlandai	3,7	3,4	3,2	3,1	3,2	3,2
Austrija	3,3	3,6	3,4	3,5	3,5	3,4
Portugalija	2,3	2,6	2,4	2,5	3,1	3,4
Rumunija (*)	4,6	4,2	4,4	5,3	5,2	4,8
Švedija	5,0	4,7	4,8	5,0	5,2	5,3

Šaltinis: Eurostatas (2020–2023 m. duomenys) ir Komisijos 2024 m. pavasario prognozė (2024 ir 2025 m. duomenys). (*) Nuo 2020 m. taikoma perviršinio deficito procedūra.

4.2.1. VALSTYBĖS NARĖS, DĖL KURIŲ GALIMA ATSIŽVELGTI Į SVARBIUS VEIKSNIUS

ČEKIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 5,5 %. 2021 m. 3,6 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 2,4 %, o 2023 m. susitraukė 0,3 %. Prognozuojama, kad jis augs 1,2 % 2024 m. ir 2,8 % 2025 m. Numatoma, kad augimą 2024 m. daugiausia skatins privatus vartojimas ir grynasis eksportas.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas nuo 2020 m. viršija 3 % BVP; jis sumažėjo nuo 5,1 % BVP 2021 m. iki 3,2 % BVP 2022 m., o vėliau padidėjo iki 3,7 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 ir 2025 m. jis bus atitinkamai 2,4 % ir 1,9 % BVP. Valdžios sektoriaus investicijos 2021 ir 2022 m. išliko 4,7 % BVP, o 2023 m. padidėjo iki 5,0 %, t. y. buvo didesnės nei valdžios sektoriaus deficitas 2022 ir 2023 m. Prognozuojama, kad 2024 ir 2025 m. valdžios sektoriaus investicijos išliks 4,9 % BVP ir vis dar bus didesnės nei valdžios sektoriaus deficitas tais pačiais metais.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo stabdomoji (jos kryptis – 0,9 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo stabdomasis ir sudarė 0,7 % BVP. Tai apima 0,1 % BVP mažesnes tikslinių neatidėliotinų paramos priemonių namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Čia taip pat įtrauktos (0,1 % BVP) mažesnės išlaidos, susijusios su laikinos apsaugos suteikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Apibendrinant galima teigti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų numatomas augimas 2023 m. atitiko Tarybos rekomendaciją. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 1,1 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 4,4 % BVP, t. y. 0,5 procentinio punkto daugiau nei 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Čekija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pvz., į renovaciją energijos vartojimo efektyvumui padidinti ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimą, geležinkelių modernizavimą ir didesnę saugą, taip pat elektrifikacijos, apsaugos nuo potvynių ir drėgmės išsaugojimo žemėse ir savivaldybėse projektų rengimą, Čekijos įmonių projektus, kuriais siekiama sumažinti vandens suvartojimą ir taikyti žiedinius sprendimus įmonėms, viešojo ir privačiojo sektorių partnerystes mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje arba skaitmeninių prietaisų tiekimą mokykloms; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 2,3 % BVP; Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Čekijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos gryniosios pirminės išlaidos 2024 m. sumažės 1,1 %, t. y. jų augimas nesiels rekomenduojamo didžiausio prieaugio. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad gryniosios biudžeto išlaidos energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 1,2 % BVP, 2024 m. – –0,2 %, o 2025 m. – 0,0 % BVP. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 1,4 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos gryniosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptčiai tais metais turės stabdomąjį 2,2 % BVP poveikį. Numatoma neatidėliotinas

energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Be to, numatoma visas su tuo susijusias sutaupytas lėšas panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Tai taip pat atitinka Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos sumažės iki 4,2 % BVP (nuo 4,4 % BVP 2023 m.). Ši sumažėjimą lemia 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų programavimo laikotarpio, kurio lėšomis buvo galima naudotis iki 2023 m., pabaiga. Atsižvelgiant į šį papildomą veiksnį vertinama, kad 2024 m. viešosios investicijos atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų sumažėti iki 1,0 % BVP (palyginti su 1,1 % BVP 2023 m.) Ši sumažėjimą lemia 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų programavimo laikotarpio, kurio lėšomis buvo galima naudotis iki 2023 m., pabaiga.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 37,7 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 42 % 2021 m. pabaigoje. 2022 m. pabaigoje ji dar padidėjo iki 44,2 % BVP, o 2023 m. šiek tiek sumažėjo iki 44,0 % BVP. Prognozuojama, kad 2024 m. pabaigoje ji sieks 45,2 %, o 2025 m. pabaigoje – 45,5 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra vidutinė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis šiek tiek padidės ir 2034 m. sudarys 48 % BVP. Bazinei skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro tam tikrą poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, mažai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina pastarojo meto palūkanų normų didėjimas ir reikšminga trumpalaikės skolos dalis. Kita vertus, riziką mažina tokie veiksniai kaip skolos grąžinimo termino stabilumas pastaraisiais metais, palyginti stabilūs finansavimo šaltiniai (įvairialypė ir didelė investuotojų bazė) ir skolos valiuta.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformos ir investicijos, įtrauktos į Čekijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinamos, tačiau norint jas užbaigti laiku reikia dėti daugiau pastangų.

Nacionalinė biudžeto sistema. Nepriklausomų fiskalinių institucijų pareigas vykdo dvi teisiškai įsteigtos įstaigos – Fiskalinė taryba ir Biudžeto prognozių komitetas. Be to, dar galima pagerinti institucijų prieigą prie informacijos ir vertinimo užduotis. Fiskalinę sistemą paprastai silpnina tam tikra Čekijos biudžeto praktika (pvz., parametrai, kuriais grindžiamos fiskalinės taisyklės, pakeitimai ir valstybinių subjektų naudojimas to neįtraukiant į įprastą biudžetą).

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,0 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,2 % BVP, o tai 0,1 procentinio punkto daugiau nei 2019 m. Remiantis preliminariais Čekijos pateiktais skaičiavimais, išlaidos gynybai 2023 m. padidėjo 0,3 procentinio punkto BVP (konkrečių duomenų apie investicijas į gynybą nepateikiama).

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. Čekija nurodė, kad 2024 m. ji ėmėsi konsolidavimo priemonių, kurių bendras poveikis sudaro apie 1,5 % BVP. Čekijos teigimu, dėl šių priemonių deficitas 2024 m., palyginti su praėjusiais metais, turėtų sumažėti iki 2,3 % BVP, t. y. sudaryti gerokai mažiau nei 3 % BVP.

ESTIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 1,0 %. 2021 m. 7,2 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. susitraukė 0,5 %, o 2023 m. susitraukė dar 3,0 %. Numatoma, kad 2024 m. jis sumažės 0,5 % ir tai reikš trejų metų ekonomikos nuosmukį. Tik nuo 2025 m. prognozuojamas 3,1 % teigiamas augimas. Numatoma, kad 2024 m. sumažėjimą daugiausia lems mažesnis tiek privatus, tiek valdžios sektoriaus vartojimas.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 5,4 % BVP 2020 m. iki 2,5 % BVP 2021 m. ir 1,0 % BVP 2022 m., o 2023 m. padidėjo iki 3,4 % BVP ir prognozuojama, kad jis toks išliks ir 2024 m. Numatoma, kad 2025 m. deficitas padidės iki 4,3 % BVP. 2020 m. padidėjusios iki 5,7 % BVP valdžios sektoriaus investicijos 2021 m. sumažėjo iki 5,6 % BVP, o 2022 m. – iki 5,1 %, o 2023 m. jos padidėjo iki 6,3 % BVP ir vis dar pranoksta tų pačių metų valdžios sektoriaus deficitą. Numatoma, kad 2024 m. jos toliau didės iki 7,0 % BVP, o 2025 m. šiek tiek sumažės iki 6,9 % ir abejais metais išliks didesnės nei valdžios sektoriaus deficitas.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo skatinamoji (jos kryptis – 1,6 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptiai 2023 m. buvo skatinamasis ir sudarė 1,0 % BVP. Tai apima 0,1 % BVP mažesnes tikslinių neatidėliotinų paramos priemonių namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Čia taip pat įtrauktos (0,2 % BVP) didesnės išlaidos, susijusios su laikinos apsaugos suteikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Todėl nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynujų pirminių einamųjų išlaidų skatinamąjį poveikį 2023 m. tik iš dalies lėmė parama iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Skatinamąjį nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimą skatino didesnės viešojo sektoriaus išlaidos darbo užmokesčiui ir pensijoms, taip pat papildomos naujos nuolatinės išlaidų programos, skirtos gynybai, švietimui ir išmokoms vaikams, o šių išlaidų neparėmė proporcingas pajamų didėjimas. Apibendrinant galima teigti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. neatitiko Tarybos rekomendacijos. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 1,4 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 5,8 % BVP, t. y. per metus padidėjo 1,4 procentinio punkto, palyginti su 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Estija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pvz., į renginių paslaugų ir skaitmeninių vartų verslininkams kūrimą, Žaliojo fondo (kuris investuoja į rizikos kapitalo fondus ir į įmonių nuosavą kapitalą) kapitalizaciją ir elektros tinklo stiprinimą, siekiant padidinti atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybos pajėgumus ir prisitaikyti prie klimato kaitos; šios investicijos finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus iš esmės neutrali ir jos kryptis sudarys 0,1 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Estijos struktūrinis balansas 2024 m. bus –0,7 % BVP, palyginti su –1,3 % 2023 m., taigi atitiks šalies vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto tikslą, kuris yra –0,75 % BVP struktūrinis balansas. Todėl vertinama, kad Estija atitinka Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,2 % BVP, o 2024 m. ir 2025 m. – 0,0 %. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai

panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos padidės iki 6,3 % BVP (nuo 5,8 % BVP 2023 m.). Tai atitinka Tarybos rekomendaciją.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Sumažėjusi nuo 18,6 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 17,8 % BVP 2021 m. pabaigoje, valdžios sektoriaus skola padidėjo iki 18,5 % BVP 2022 m. pabaigoje ir 19,6 % 2023 m. pabaigoje. Prognozuojama, kad ši tendencija tęsis, o skolos ir BVP santykis 2024 m. pabaigoje sieks 21,4 % ir 2025 m. pabaigoje – 24,6 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra vidutinė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis didės ir 2034 m. sudarys maždaug 27 % BVP. Bazinei skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai poveikio nedaro. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, labai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su pastarojo meto palūkanų normų didėjimu, trumpalaikės skolos dalimi ir didele valdžios sektoriaus skolos nerezidentams dalimi. Kita vertus, riziką mažina maži bendrieji finansavimo poreikiai ir tai, kad apskritai vis dar maža valdžios sektoriaus skola yra visa išreikšta eurai.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformų ir investicijų, įtrauktų į Estijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinimas jau gerokai pasistūmėjęs.

Nacionalinė biudžeto sistema. 2014 m., kai buvo įsteigta Estijos fiskalinė taryba, nacionalinė fiskalinė sistema buvo visapusiškai reformuota. Nacionalinės fiskalinės sistemos pagrindas yra struktūrinio balanso taisyklė. Ji buvo iš dalies pakeista 2017 ir 2024 m., pastaruoju pakeitimu taisyklės sušvelninant ir leidžiant struktūrinį deficitą iki 1 % BVP, jei skolos lygis neviršija 30 % BVP. Estijos fiskalinė taryba tvirtina makroekonominės ir fiskalines prognozes ir vertina, kaip laikomasi biudžeto balanso taisyklės.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 2,2 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,7 % BVP, o tai 0,2 procentinio punkto daugiau nei 2019 m. Estijos pateiktais preliminariais skaičiavimais, 2023 m. investicijos į gynybą padidėtų 0,45 % BVP, o 2024 m. – 0,44 %.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 17 d. Estija nurodė papildomus svarbius veiksnius, kurie dar nebuvo paminėti pirmiau. Jie susiję su dideliu maždaug 3 % ekonomikos susitraukimu 2023 m. ir su planais patvirtinti papildomas biudžeto išlaidų mažinimo priemonės, dėl kurių deficitas 2024 m. turėtų sumažėti ir neviršyti 3 % BVP. Be to, po to rašto išsiuntimo Estijos valdžios institucijos informavo Komisiją, kad vyriausybė pritarė papildomam 2024 m. biudžetui ir 2024 m. birželio 5 d. nusiuntė jį parlamentui (2024 m. valstybės papildomo biudžeto įstatymas Nr. 456 SE³⁵); šis įstatymas pirmą kartą parlamente svarstytas birželio 10 d., antrą kartą – birželio 14 d., o birželio 19 d. numatytas trečiasis

³⁵ <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/a17529fc-9cd3-46a0-bc61-2f0ef5c7edb4/2024.-aastalisaclarve-seadus/>

svarstymas. Šiomis papildomomis lėšomis numatoma nominalųjį deficitą sumažinti 0,4 % BVP (didžioji dalis lėšų gauta dėl nuolatinio išlaidų mažinimo, tačiau taip pat numatytos ir pajamos didinančios priemonės).³⁶

MALTA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 8,2 %. 2021 m. 12,5 % padidėjęs realusis BVP 2021 m. išaugo 5,6 %, o 2023 m. – 4,6 %. Prognozuojama, kad jis augs 4,6 % 2024 m. ir 4,3 % 2025 m. Numatoma, kad augimą 2024 m. daugiausia skatins privatus vartojimas ir grynasis eksportas.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas nuo 2020 m. viršija 3 % BVP; jis sumažėjo nuo 7,6 % BVP 2021 m. iki 5,5 % BVP 2022 m. ir 4,9 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 ir 2025 m. jis toliau mažės atitinkamai iki 4,3 % ir 3,9 % BVP. 2021 m. 3,9 % BVP sudariusios valdžios sektoriaus investicijos 2022 m. sumažėjo iki 3,4 % BVP, o 2023 m. šiek tiek padidėjo iki 3,5 % BVP. Numatoma, kad 2024 m. jos sudarys 3,7 % BVP, o 2025 m. – 3,9 %.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo stabdomoji (jos kryptis – 0,6 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo stabdomasis ir sudarė 1,6 % BVP. Tai apima mažiau nei 0,1 % BVP didesnes tikslinių neatidėliotinų paramos priemonių namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. atitiko Tarybos rekomendaciją. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 0,9 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 2,6 % BVP, t. y. 0,1 procentinio punkto daugiau nei 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Malta finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į privačiųjų ir viešųjų pastatų, įskaitant ligonines ir mokyklas, renovaciją, transporto sektoriaus elektrifikavimą ir projektus, susijusius su viešojo administravimo ir privačiojo sektoriaus skaitmenizavimu; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 1,3 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Maltos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 5,5 %, t. y. jų augimas nesieks rekomenduojamo didžiausio prieaugio. Tačiau grynosios išlaidos 2023 m. buvo didesnės, nei tikėtasi rekomendacijos pateikimo metu (0,8 % BVP). Todėl vertinant atitiktį taip pat reikia atsižvelgti į 2023 m. bazės efektą, kadangi 2024 m. rekomendacija buvo suformuluota kaip augimo rodiklis. Jeigu 2023 m. grynosios išlaidos būtų atitikusios rekomendacijos pateikimo metu numatytas išlaidas, atitinkamas 2024 m. grynųjų išlaidų prieaugis būtų buvęs 0,7 % BVP didesnis už rekomenduojamą prieaugį. Todėl vertinama, kad esama rizikos, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos ne visai atitinka rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad grynosios biudžeto išlaidos neatidėliotinėms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 1,7 %

³⁶ Skelbiant šį pranešimą Estijos nacionalinė statistikos institucija ir Eurostatas keičiasi informacija apie karinių išlaidų įrašymo į sąskaitas laiką. Šiuo klausimu Eurostatas turi priimti nepriklausomą sprendimą.

BVP, 2024 m. – 2,0 %, o 2025 m. – 1,0 %. Neatidėliotinų energijos paramos priemonių nenumatoma kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Todėl susijusių sutaupytų lėšų, kurias būtų galima panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, nėra. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos 2024 m. padidės iki 2,8 % BVP (nuo 2,6 % BVP 2023 m.). Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų išlikti stabilios ir siekti 0,9 % BVP.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola padidėjo nuo 52,2 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 53,9 % 2021 m. pabaigoje, o 2022 m. pabaigoje ir 2023 m. pabaigoje atitinkamai sumažėjo iki 51,6 % BVP ir 50,4 % BVP. Numatoma, kad ji padidės iki 52,0 % BVP 2024 m. pabaigoje ir iki 52,6 % 2025 m. pabaigoje.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra vidutinė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis didės ir 2034 m. sudarys 56 % BVP. Bazinei skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai poveikio nedaro. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, projekcijoms apskritai būdingas vidutinis jautrumas galimiems nenumatytiems įvykiams.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su didele trumpalaikės skolos dalimi. Kita vertus, riziką mažinantys veiksniai apima didelę vidaus skolos dalį, taip pat staigų tiek bendrojo, tiek grynojo skolos santykio sumažėjimą 2010–2022 m. laikotarpiu.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformų ir investicijų, įtrauktų į Maltos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinimas jau gerokai pasistūmėjęs.

Nacionalinė biudžeto sistema. Maltos fiskalinė patariamoji taryba yra maža nepriklausoma fiskalinė institucija. 2014 m. Fiskalinės atsakomybės įstatymu reikalaujama, kad valdžios sektoriaus biudžetas struktūriniu požiūriu būtų subalansuotas arba perteklinis ir kad valdžios sektoriaus skolos santykis būtų mažesnis nei 60 % arba, jei jis didesnis, mažėtų. Maltos vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto strategijoje nustatyti vyriausybės fiskaliniai tikslai ir strateginiai prioritetai bei orientaciniai fiskaliniai tikslai, kartu pateikiant pagrindinių prielaidų aprašymą. Apskritai Malta turi palyginti patikimą fiskalinę sistemą.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 0,5 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,1 % BVP, o tai 0,1 procentinio punkto mažiau nei 2019 m.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 16 d. Malta pateikė dar vieną svarbų veiksnių, kuris dar nebuvo paminėtas, t. y. veiksnių, susijusių su nacionalinės oro transporto bendrovės restruktūrizavimo išlaidomis, kurios, kaip apskaičiuota, 2023 m. sudarys 0,7 % BVP.

LENKIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 2,0 %. 2021 m. 6,9 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 5,6 %, o 2023 m. – 0,2 %. Prognozuojama, kad jis augs 2,8 % 2024 m. ir 3,4 % 2025 m. Numatoma, kad 2024 m. augimą daugiausia lems tiek privatus, tiek valdžios sektoriaus vartojimas.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas padidėjo nuo 1,8 % BVP 2021 m. iki 3,4 % BVP 2022 m. ir 5,1 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. ir 2025 m. jis bus atitinkamai 5,4 % ir 4,6 % BVP. Valdžios sektoriaus investicijos sumažėjo iki 3,8 % BVP 2022 m., palyginti su 4,1 % BVP 2021 m., ir padidėjo iki 5,0 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. jos padidės iki 5,1 % BVP, o 2025 m. – iki 5,4 % BVP ir pastaraisiais metais viršys valdžios sektoriaus deficitą.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo skatinamoji (jos kryptis – 0,8 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo iš esmės neutralus ir sudarė 0,0 % BVP – tai atitiko Tarybos rekomendaciją. Iš esmės neutralų nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų poveikį lėmė (1,2 procentinio punkto BVP) sumažėjusios (tikslinės ir netikslinės) neatidėliotinų paramos priemonių, taikytų namų ūkiams ir įmonėms reaguojant į energijos kainų šuolius, išlaidos. Pagrindiniai nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus pajamų priemones) augimo veiksniai buvo viešojo sektoriaus darbo užmokesčio ir pensijų didėjimas. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 1,5 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 3,8 % BVP, t. y. per metus padidėjo 0,8 procentinio punkto, palyginti su 2022 m. Lenkija finansavo papildomas investicijas pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis ir išlaikė nacionalinėmis lėšomis finansuojamas investicijas. Lenkija finansavo viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į paramą elektros perdavimo ir skirstomiesiems tinklams ir atsinaujinančiųjų išteklių energijos diegimui, jūros vėjo jėgainėms ir pastatų renovacijai siekiant padidinti energijos vartojimo efektyvumą, taip pat žaliajam ir išmaniajam judumui; šios priemonės finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus skatinamoji ir jos kryptis sudarys 2,4 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Lenkijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 12,8 %, t. y. jų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią prieaugį. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad grynosios biudžeto išlaidos neatidėliotinėms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,6 % BVP, 2024 m. – 0,5 %, o 2025 m. – mažiau nei 0,1 %. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 0,2 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptčiai tais metais turės skatinamąjį 2,0 % BVP poveikį. Neatidėliotinų energijos paramos priemonių nenumatoma kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Be to, nėra numatoma su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Tai taip pat gali neatitikti Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos padidės iki 4,0 % BVP (nuo 3,8 % BVP 2023 m.). Tai atitinka Tarybos

rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų padidėti iki 1,9 % BVP (palyginti su 1,5 % BVP 2023 m.).

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 57,2 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 53,6 % 2021 m. pabaigoje ir 49,2 % 2022 m. pabaigoje. 2023 m. ji padidėjo iki 49,6 % BVP ir numatoma, kad 2024 m. pabaigoje ir 2025 m. pabaigoje ji dar padidės atitinkamai iki 53,7 % ir 57,7 % BVP.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra didelė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis nuolat didės ir 2034 m. sudarys maždaug 85 % BVP. Skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro tam tikrą poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, vidutiniškai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su pastarojo meto palūkanų normų didėjimu. Kita vertus, riziką mažinantys veiksniai apima palyginti stabilius finansavimo šaltinius (su didele vidaus investuotojų baze) ir skolos valiutą (apie tris ketvirtadalius negrąžintos skolos išreikšta vietos valiuta).

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformos ir investicijos, įtrauktos į Lenkijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinamos, tačiau norint jas užbaigti laiku reikia dėti daugiau pastangų.

Nacionalinė biudžeto sistema. Per pastaruosius dvejus metus fiskalinė sistema Lenkijoje buvo sustiprinta, be kita ko, taikant į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą įtrauktas priemones. Skaitinės fiskalinės taisyklės išlieka pagrindine sistemos dalimi. Nors Konstitucijoje įtvirtintos viršutinės skolos ribos taikomos centrinei valdžiai, vietos valdžios administraciniais vienetams taikoma atskira skolos taisyklė. Išlaidų stabilizavimo taisyklė neseniai buvo sugriežtinta įtraukiant papildomus administracinius vienetus ir specialiosios paskirties fondus, o vyriausybė pasiūlė ją pakoreguoti, kad ji atitiktų reformuotus ES reikalavimus. Vyriausybė taip pat planuoja įsteigti nepriklausomą fiskalinę tarybą, kuri viena vykdytų fiskalinių taisyklių stebėseną ir kitas atitinkamas pareigas, kurias šiuo metu atlieka kelios institucijos.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,6 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,3 % BVP ir nepasikeitė, palyginti su 2019 m. Remiantis Lenkijos pateiktais preliminariais skaičiavimais, bendros COFOG karinės išlaidos 2023 m. sudarė 2,1 % BVP, įskaitant karinės įrangos tiekimą ir kitas karines investicijas, kurios, kaip apskaičiuota, siekė 0,7 % BVP. Lenkijos teigimu, kadangi apskaitos taisyklėse karinės išlaidos registruojamos ne mokėjimo momentu, o pristatymo metu, dabartinės didelės pinigų principu apskaitomos karinės išlaidos pagal kaupimo principą pasirodys ateinančiais metais, kai karinė įranga bus pristatyta. Konkrečiai Lenkija numato, kad per ateinančius ketverius metus gynybos išlaidos padvigubės, nes numatoma, kad 2024 m. jos pasieks 2,8 % BVP, 2025 m. – 3,2 % BVP, 2026 m. – 3,7 % BVP, 2027 m. – 4,3 % BVP, o 2028 m. – 4,1 % BVP.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 17 d. Lenkija nurodė papildomus svarbius veiksnius, kurie dar nebuvo paminėti, būtent informaciją apie ES išorės sienos su

Rusija, Baltarusija ir Ukraina stiprinimo (0,3 % BVP) ir nepaprastosios paramos ūkininkams (0,4 % BVP) poveikį biudžetui. Be to, Lenkija pabrėžia, kad gynybai išleidžia didžiausią sumą iš ES valstybių narių, taip prisidedama prie platesnio tikslo – stiprinti Europos saugumą ir padėti užtikrinti europiečiams bendrą viešąją gėrybę. Lenkija taip pat patvirtino savo įsipareigojimą laikytis fiskalinės drausmės ir skolos santykį išlaikyti mažesnę nei 60 %. 2024 m. balandžio 30 d. vyriausybė priėmė 2024–2027 m. valstybės daugiamečių finansinį planą, kuriame įsipareigota vykdyti ne mažesnę kaip 0,5 % BVP per metus fiskalinį konsolidavimą; deficitas laipsniškai mažėtų nuo 5,1 % BVP 2024 m. iki 4,6 % 2025 m., 4,0 % 2026 m., 3,5 % 2027 m. ir 2,9 % 2028 m.

SLOVĖNIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 4,2 %. 2021 m. 8,2 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 2,5 %, o 2023 m. – 1,6 %. Prognozuojama, kad jis augs 2,3 % 2024 m. ir 2,6 % 2025 m. Numatoma, kad augimą 2024 m. daugiausia skatins valdžios sektoriaus vartojimas ir atsargos.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 4,6 % BVP 2021 m. iki 3,0 % BVP 2022 m. ir 2,5 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 ir 2025 m. jis padidės atitinkamai iki 2,8 % ir 2,2 % BVP. 2021 m. padidėjusios iki 4,7 % BVP, o 2022 m. – iki 5,4 % valdžios sektoriaus investicijos 2023 m. šiek tiek sumažėjo iki 5,3 % BVP. Numatoma, kad 2024 m. jos padidės iki 5,8 % BVP, o 2025 m. – šiek tiek sumažės iki 5,4 %. Nuo 2021 m. valdžios sektoriaus investicijos buvo didesnės nei valdžios sektoriaus deficitas.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo stabdomoji (jos kryptis – 0,5 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo stabdomasis ir sudarė 0,4 % BVP. Tai apima 0,3 % BVP sumažėjusias tikslinių neatidėliotinų paramos priemonių namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. atitiko Tarybos rekomendaciją. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 1,3 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 4,6 % BVP, t. y. 0,2 procentinio punkto metinis sumažėjimas, palyginti su 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Slovėnija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į geležinkelių infrastruktūrą, atsinaujinančiųjų išteklių energiją ir gaivalinių nelaimių prevenciją; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 0,2 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Slovėnijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 5,6 %, t. y. jų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią prieaugį. Kyla rizika, kad tai nevisiškai atitiks Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos⁽³⁷⁾ neatidėliotinioms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 1,4 %

⁽³⁷⁾ Šis skaičius rodo metines biudžeto išlaidas toms priemonėms, įskaitant pajamas ir išlaidas, taip pat atitinkamais atvejais atmetus pajamas iš mokesčių, taikomų nenumatytam energijos tiekėjų pelnui.

BVP, ir numatyta, kad 2024 m. jos sudarys 0,1 %, o 2025 m. – 0,0 % BVP. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 1,3 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptimi tais metais turės stabdomąjį 0,1 % BVP poveikį. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Tačiau nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos padidės iki 5,3 % BVP (nuo 4,6 % BVP 2023 m.). Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų likti nepakitusios – 1,3 % BVP (2023 m. jos taip pat buvo 1,3 % BVP).

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 79,6 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 74,4 % 2021 m. pabaigoje. 2022 m. pabaigoje ir 2023 m. pabaigoje ji dar sumažėjo atitinkamai iki 72,5 % ir 69,2 %. Prognozuojama, kad 2024 m. pabaigoje ji sieks 68,1 %, o 2025 m. pabaigoje – 66,4 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra vidutinė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis didės ir 2034 m. sudarys maždaug 74 % BVP. Bazinei skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro tam tikrą poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, vidutiniškai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su pastarojo meto palūkanų normų didėjimu ir didele valstybės skolos nerezidentams dalimi. Be to, dėl sparčiai didėjančių būsto kainų riziką kelia būsto sektorius. Kita vertus, riziką mažina tokie veiksniai kaip ilgalaikių skolos grąžinimo terminų stabilizacija pastaraisiais metais ir palyginti stabilūs finansavimo šaltiniai su įvairialype ir didele investuotojų baze bei didelė nacionalinio centrinio banko turimos skolos dalis.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformos ir investicijos, įtrauktos į Slovėnijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinamos, tačiau norint jas užbaigti laiku reikia dėti daugiau pastangų.

Nacionalinė biudžeto sistema. Slovėnijos fiskalinė taryba yra viena iš dviejų nepriklausomų Slovėnijos fiskalinių institucijų ir daugiausia dėmesio skiria fiskalinių taisyklių laikymosi stebėsenai ir vyriausybės fiskalinės prognozės vertinimui. Slovėnijoje taikoma fiskalinė taisyklė, kuria siekiama struktūrinio balanso, o valstybės skolos ribojimo nacionaliniu lygmeniu taisyklės nėra. Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto planas yra detalus ir apima didelę valdžios sektoriaus dalį, tačiau plano privalomas pobūdis ir ryšys su metiniu biudžetu nėra ypač stiprus: kiekvienais metais gali būti nustatomi nauji visų į planą įtrauktų metų duomenys, o metiniai biudžetai gali skirtis nuo anksčiau priimtų vidutinės trukmės laikotarpio planų.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,2 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,1 % BVP ir nepasikeitė,

palyginti su 2019 m. Slovėnijos pateiktais preliminariais skaičiavimais, 2023 m. investicijos į gynybą padidėtų 0,1 % BVP, o 2024 m. – dar 0,25 %.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 16 d. Slovėnija nurodė papildomą svarbų veiksnių, kuris dar nebuvo paminėtas, būtent 2023 m. potvynių poveikį biudžetui. Tai buvo neatidėliotina pagalba nuo potvynių nukentėjusiems asmenims ir visapusiškos atstatymo, plėtos ir apsaugos nuo potvynių ir nuošliaužų priemonės. Su nelaimėmis susijusios išlaidos 2023 m. buvo mažesnės, nei tikėtasi, ir numatoma, kad 2024 m. jos sudarys 1,7 % BVP. Slovėnijos teigimu, 2024 m. numatytos atkūrimo po ekstremaliųjų įvykių priemonės turėtų būti laikomos vienkartinėmis³⁸. Slovėnija taip pat mini vyriausybės planus artimiausiais metais sumažinti valdžios sektoriaus deficitą ir skolą. Numatoma, kad 2025 m. deficitas sumažės tiek, kad neviršytų 3 % BVP pamatinės vertės, toliau mažės ir 2027 m. sudarys 1,9 % BVP. Numatoma, kad per šį laikotarpį valdžios sektoriaus skola taip pat sumažės nuo 69,2 % BVP 2023 m. iki 64,3 % BVP 2027 m.

SLOVAKIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 3,3 %. 2021 m. 4,8 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 1,9 %, o 2023 m. – 1,6 %. Numatoma, kad jis augs 2,2 % 2024 m. ir 2,9 % 2025 m. Numatoma, kad 2024 m. augimą daugiausia lems atsargos ir valdžios sektoriaus vartojimas.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 5,2 % BVP 2021 m. iki 1,7 % BVP 2022 m., o 2023 m. padidėjo iki 4,9 % BVP. Numatoma, kad 2024 m. jis padidės dar iki 5,9 % BVP, o 2025 m. – šiek tiek sumažės iki 5,4 %. Tiek 2021 m., tiek 2022 m. 3,1 % BVP sudariusios valdžios sektoriaus investicijos 2023 m. padidėjo iki 4,7 % BVP. Numatoma, kad 2024 m. jos sumažės iki 4,1 % BVP, o 2025 m. – padidės iki 4,5 %.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo skatinamoji (jos kryptis – 6,1 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo skatinamasis ir sudarė 3,8 % BVP. Tai apima 0,2 % BVP mažesnes tikslinių neatidėliotinių paramos priemonių, skirtų namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Čia taip pat įtrauktos (0,1 % BVP) mažesnės išlaidos, susijusios su laikinos apsaugos suteikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Todėl tikslinė neatidėliotina parama namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, ir iš Ukrainos bėgantiems žmonėms nenulėmė nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų skatinamojo poveikio, viršijančio vidutinės trukmės laikotarpio potencialios gamybos apimties augimą. Skatinamąjį nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimą skatino netikslinės neatidėliotinės energijos priemonės, nuolatinis viešojo sektoriaus darbo užmokesčio bei socialinių išmokų didinimas, didesnės sveikatos priežiūros išlaidos ir tam tikroms prekėms taikomų PVM tarifų sumažinimas. Apibendrinant galima teigti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. neatitiko Tarybos rekomendacijos. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 3,2 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 3,2 % BVP, t. y. per metus

³⁸ Remiantis Komisijos Slovėnijai skirta 2024 m. pavasario prognoze, nacionalinėmis lėšomis finansuojamos išlaidos atstatymui po 2023 m. rugpjūčio mėn. potvynių sudaro 0,7 % BVP.

padidėjo 0,8 procentinio punkto, palyginti su 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Slovakija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į energetikos infrastruktūrą, visai netaršų transportą ir pastatų energijos vartojimo efektyvumą; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 1,4 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Slovakijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 6,2 %, t. y. jų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią prieaugį. Kyla rizika, kad tai nevisiškai atitiks Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 2,1 % BVP, 2024 m. – 0,4 %, o 2025 m. – 0,0 %. Jei susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 1,7 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos³⁹ fiskalinės politikos krypties metais turės stabdomąjį 0,2 % BVP poveikį. Neatidėliotinų energijos paramos priemonių nenumatoma kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Be to, nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Tai taip pat gali neatitikti Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos sumažės iki 3,0 % BVP (nuo 3,2 % BVP 2023 m.). Šį sumažėjimą lemia 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų programavimo laikotarpio, kurio lėšomis buvo galima naudotis iki 2023 m., pabaiga. Taip yra ir dėl to, kad karinės įrangos pristatymas atidėtas iki 2025 m. Atsižvelgiant į šiuos papildomus veiksnius vertinama, kad 2024 m. viešosios investicijos atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų sumažėti iki 2,0 % BVP (palyginti su 3,2 % BVP 2023 m.) Šį sumažėjimą lemia 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų programavimo laikotarpio, kurio lėšomis buvo galima naudotis iki 2023 m., pabaiga.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Padidėjusi nuo 58,8 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 61,1 % BVP 2021 m. pabaigoje, valdžios sektoriaus skola vėliau sumažėjo iki 57,7 % BVP 2022 m. pabaigoje ir 56,0 % 2023 m. pabaigoje. Numatoma, kad 2024 m. pabaigoje ji padidės iki 58,5 %, o 2025 m. pabaigoje – iki 59,9 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra didelė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus bendrosios skolos santykis per artimiausius metus nuolat didės ir 2034 m. pasieks maždaug 106 % BVP. Bazinei skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, vidutiniškai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

³⁹ Šis poveikis vertinamas kaip valdžios sektoriaus pirminių išlaidų, atėmus i) papildomą diskrecinių pajamų priemonių poveikį biudžetui, ii) vienkartinės ir iii) ciklines nedarbo išlaidas, iv) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės negrąžintina parama (dotacijomis) ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamas išlaidas, palyginti su vidutinio laikotarpio (10 metų) vidutiniu potencialiu nominaliojo BVP prieaugiu, išreikštas kaip santykis su nominaliuoju BVP.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didinantys veiksniai yra susiję su neigiama Slovakijos grynąja tarptautinių investicijų pozicija. Kita vertus, riziką mažinantys veiksniai yra susiję su skolos struktūra. Visų pirma, mažinti skolos tvarumo riziką padeda nedidelė trumpalaikės valdžios sektoriaus skolos dalis ir tai, kad visa valdžios sektoriaus skola yra išreikšta eurai (taigi pašalinama valiutos kurso rizika).

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformos ir investicijos, įtrauktos į Slovakijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinamos, tačiau norint jas užbaigti laiku reikia dėti daugiau pastangų.

Vertinimas pagal makroekonominio disbalanso procedūrą. Slovakijoje susidaręs makroekonominis disbalansas. Visų pirma Slovakija yra pažeidžiama dėl išlaidų konkurencingumo, išorės balanso, būsto rinkos bei namų ūkių skolos, ir nebuvo imtasi jokių politikos veiksmų.

Nacionalinė biudžeto sistema. Slovakijos biudžetinės atsakomybės taryba (CBR) turi plačius įgaliojimus ir plačiai nušviečiama žiniasklaidoje, tačiau jos dialogas su vyriausybe ir parlamentu nėra ypač stiprus. Slovakijos Konstitucijoje ir su ja susijusiuose įstatymuose nustatyta struktūriškai subalansuoto biudžeto taisyklė ir skolos taisyklė, kurios abi apima valdžios sektorių, taip pat subalansuoto biudžeto ir skolos taisyklė, taikoma vietos valdžios institucijoms. Slovakija taip pat yra parengusi vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto strategiją, kurioje išdėstyti vyriausybės fiskaliniai tikslai ir vidutinės trukmės laikotarpio prioritetai trejiems metams, vadovaujantis orientaciniu tęstinio planavimo kalendoriumi. Apskritai Slovakija turi gana patikimą nacionalinę fiskalinę sistemą.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,5 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,2 % BVP ir nepasikeitė, palyginti su 2019 m. Remiantis Slovakijos pateikta preliminarine informacija, investicijos į gynybą padidėtų dėl karinės įrangos pristatymo.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 16 d. Slovakija nurodė vieną papildomą svarbų veiksnių, kuris dar nebuvo paminėtas, būtent pastaruoju metu padidėjusias palūkanų išlaidas. Slovakija dar kartą patvirtino savo įsipareigojimą nuo 2025 m. nominalųjį deficitą sumažinti 1 procentiniu punktu per metus.

SUOMIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 2,4 %. 2021 m. 2,8 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 1,3 %, o 2023 m. susitraukė 1,0 %. Numatoma, kad 2024 m. produkcija beveik nesikeis, o 2025 m. išaugs 1,4 %. Numatoma, kad augimą 2024 m. daugiausia skatins privatus vartojimas ir investicijos.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas sumažėjo nuo 2,8 % BVP 2021 m. iki 0,4 % BVP 2022 m., o vėliau padidėjo iki 2,7 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. jis sieks 3,4 %, o 2025 m. – 2,8 %. Valdžios sektoriaus investicijos 2021 m. ir 2022 m. sudarė 4,2 % BVP, o 2023 m. šiek tiek sumažėjo iki 4,0 %. Numatoma, kad jos padidės iki 4,1 % BVP 2024 m. ir iki 4,5 % BVP 2025 d. ir viršys valdžios sektoriaus deficitą penktus metus iš eilės, pradedant nuo 2021 m.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo skatinamoji (jos kryptis – 0,9 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo skatinamasis ir sudarė 0,8 % BVP. Čia įtrauktos (0,2 % BVP) didesnės išlaidos, susijusios su laikinos apsaugos suteikimu iš Ukrainos perkeltiems asmenims. Todėl nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynujų pirminių einamųjų išlaidų skatinamąjį poveikį 2023 m. tik iš dalies lėmė parama iš Ukrainos bėgantiems žmonėms. Skatinamąjį nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimą taip pat skatino nuolatinis ir spartus kainų ir išlaidų, ypač vietos valdžios institucijų perkamų paslaugų ir personalo išlaidų, augimas, taip pat su parengtimi susijusių išlaidų, patirtų reaguojant į Rusijos agresijos karą prieš Ukrainą, augimas. Apibendrinant galima teigti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. neatitiko Tarybos rekomendacijos. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 0,4 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 4,0 % BVP, t. y. 0,2 procentinio punkto mažiau nei 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Suomija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į atsinaujinančiųjų išteklių energetikos infrastruktūrą ir mažataršį vandenilį; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus skatinamoji ir jos kryptis sudarys 0,7 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Suomijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 4,0 %, t. y. jų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią prieaugį. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,2 % BVP, o 2024 m. ir 2025 m. – 0,0 %. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 0,2 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptčiai tais metais turės skatinamąjį 0,7 % BVP poveikį. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Tačiau nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos padidės iki 4,1 % BVP (nuo 4,0 % BVP 2023 m.). Tai atitinka Tarybos

rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų išlikti stabilios ir siekti 0,4 % BVP.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Sumažėjusi nuo 74,7 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 72,6 % BVP 2021 m. pabaigoje, valdžios sektoriaus skola vėliau laipsniškai didėjo iki 73,5 % BVP 2022 m. pabaigoje ir 75,8 % 2023 m. pabaigoje. Numatoma, kad ji dar padidės iki 80,5 % 2024 m. pabaigoje ir iki 82,4 % BVP 2025 m. pabaigoje.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra didelė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis nuolat didės ir 2034 m. sudarys maždaug 96 % BVP. Bazinei skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, labai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina pastarojo meto palūkanų normų didėjimas, trumpalaikės valdžios sektoriaus skolos dalis ir su nekilnojamuoju turtu ir būsto rinkomis susijusi rizika. Kita vertus, riziką mažina tokie veiksniai kaip skolos grąžinimo termino pailginimas pastaraisiais metais, palyginti stabilūs finansavimo šaltiniai (įvairialypė ir didelė investuotojų bazė) ir labai didelė eurais išreikštos skolos dalis.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformų ir investicijų, įtrauktų į Suomijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinimas vėluoja.

Nacionalinė biudžeto sistema. Suomija įvedė struktūriškai subalansuoto biudžeto taisyklę, apimančią valdžios sektorių, o skolos taisyklę veikiau nustatoma politiniu susitarimu. Vietos valdžios institucijoms ir socialinės apsaugos sektoriui taip pat taikomos subalansuoto biudžeto taisyklės, nustatomos politiniu susitarimu. Taip pat galioja privaloma išlaidų taisyklė: parlamento kadencijos pradžioje vyriausybė sprendžia dėl išlaidų ribų ir taisyklių, kuriomis reglamentuojama procedūra visai 4 metų kadencijai. Suomija taip pat yra parengusi vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto strategiją, kurioje išdėstyti vyriausybės fiskaliniai tikslai ir vidutinės trukmės laikotarpio prioritetai, vadovaujantis orientaciniu tęstinio planavimo kalendoriumi. Apskritai Suomija turi palyginti patikimą fiskalinę sistemą.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,3 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,3 % BVP, t. y. 0,1 procentinio punkto daugiau nei 2019 m. Remiantis Suomijos pateiktais preliminariais skaičiavimais, su gynyba susijusios investicijos 2024 m. padidėtų maždaug 0,5 % BVP, o tai atspindėtų dideles su gynyba susijusias investicijas, taip pat atnaujinimo investicijas į gynybos reikmenis dėl Ukrainai skirtos pagalbos; tačiau, Suomijos duomenimis, dalis šių investicijų, nors ir jos panašios į gynybos, greičiausiai bus įtrauktos į kitą COFOG skyrių (t. y. „Viešojo tvarka ir saugumas“).

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. Ankstesniuose skirsniuose pateikta analizė jau apima svarbius veiksnius, kuriuos Suomija nurodė 2024 m. gegužės 17 d.

4.2.2. VALSTYBĖS NARĖS, DĖL KURIŲ Į SVARBIUS VEIKSNIUS ATSIŽVELGTI NEGALIMA

BELGIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 5,3 %. 2021 m. 6,9 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 3,0 %, o 2023 m. – 1,4 %. Numatoma, kad ekonomika augs 1,3 % 2024 m. ir 1,4 % 2025 m. Numatoma, kad augimą 2024 m. daugiausia skatins privatus vartojimas ir investicijos.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas nuo 2020 m. viršija 3 % BVP; jis sumažėjo nuo 5,4 % BVP 2021 m. iki 3,6 % BVP 2022 m., o vėliau vėl padidėjo iki 4,4 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. jis išliks 4,4 % BVP, o 2025 m. padidės iki 4,7 % BVP. Valdžios sektoriaus investicijos sudarė 2,8 % BVP 2021 m., o 2022 m. sumažėjo iki 2,7 % BVP ir padidėjo iki 2,9 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. jos padidės dar iki 3,1 % BVP, o 2025 m. šiek tiek sumažės iki 2,9 %.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo skatinamoji (jos kryptis – 0,7 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo skatinamasis ir sudarė 0,4 % BVP. Tai apima 0,1 % BVP mažesnes tikslinių neatidėliotinų paramos priemonių namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, išlaidas. Todėl tikslinė parama namų ūkiams ir įmonėms, kurie labiausiai pažeidžiami dėl energijos kainų šuolių, nenulėmė nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimo, viršijančio vidutinės trukmės laikotarpio potencialios gamybos apimties augimą. Skatinamąjį nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimą skatino nuolatinis viešojo sektoriaus darbo užmokesčio ir socialinių išmokų didėjimas dėl automatinio indeksavimo mechanizmo, laikinas darbdavių socialinių įmokų sumažinimas 2023 m. ir didėjančios biudžeto išlaidos, susijusios su visuomenės senėjimu. Apibendrinant galima teigti, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. neatitiko Tarybos rekomendacijos. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 0,3 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 2,8 % BVP, t. y. 0,1 procentinio punkto daugiau nei 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Belgija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į geležinkelių ir dviračių transporto infrastruktūrą, viešųjų pastatų renovaciją ir vandenilio infrastruktūrą; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinės politikos kryptis bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 0,1 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Belgijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 4 %, t. y. jų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią prieaugį. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos⁴⁰ neatidėliotinėms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,4 % BVP, o 2024 ir 2025 m. – 0 %. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m.

⁴⁰ Šis skaičius rodo metines biudžeto išlaidas toms priemonėms, įskaitant pajamas ir išlaidas, taip pat atitinkamais atvejais atmetus pajamas iš mokesčių, taikomų nenumatytam energijos tiekėjui pelnui.

fiskalinis koregavimas sudarys 0,4 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptimi tais metais turės stabdomąjį 0,1 % BVP poveikį. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Tačiau nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos padidės iki 2,9 % BVP (nuo 2,8 % BVP 2023 m.). Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų išlikti stabilios ir siekti 0,3 % BVP.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 111,9 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 107,9 % 2021 m. pabaigoje ir dar labiau iki 104,3 % 2022 m., o 2023 m. pabaigoje padidėjo iki 105,2 %. Prognozuojama, kad 2024 m. pabaigoje ji sieks 105,0 %, o 2025 m. pabaigoje – 106,6 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra didelė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis didės ir 2034 m. sudarys maždaug 119 % BVP. Bazinei skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, labai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su neseniai padidintomis palūkanų normomis, trumpalaikės skolos dalimi, dideliais bendraisiais finansavimo poreikiais, didele valdžios sektoriaus skolos nerezidentams dalimi ir nepakankamu fiskaliniu koordinavimu tarp įvairių valdžios lygmenų (ypač pažeidžiami keli federaciniai subjektai). Kita vertus, riziką mažina tokie veiksniai kaip skolos grąžinimo termino pailginimas pastaraisiais metais, kuris sudaro sąlygas laipsniškiau perkelti didėjančias palūkanų normas į skolos naštą, palyginti stabilūs finansavimo šaltiniai (įvairialypė ir didelė investuotojų bazė) ir tai, kad visa valdžios sektoriaus skola išreikšta eurai.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Tačiau reformų ir investicijų, įtrauktų į Belgijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinimas gerokai vėluoja.

Nacionalinė biudžeto sistema. Vidutinės trukmės laikotarpio planavimo veiksmingumas Belgijoje tebėra prastas, o koordinavimas tarp valdžios lygmenų yra ribotas. Aukštoji finansų taryba (HCF) dar neveikia visu pajėgumu. 2013 m. visų valdžios lygmenų bendradarbiavimo susitarimo dėl daugiamečių fiskalinių kryptų nustatymo ir atitikties stebėsenos užduoties pavedimo HCF veiksmingas įgyvendinimas tebėra neužbaigtas. Tai trukdo stebėti atitiktį ir didina nukrypimo nuo vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinės trajektorijos riziką. Fiskalinės taisyklės Belgijoje apima sveikatos priežiūros išlaidų tikslus federaliniu lygmeniu ir griežtas taisykles, nustatytas vietos valdžios institucijoms. Nors federaliniam lygmeniui ir regionams tenka didelė valdžios sektoriaus išlaidų dalis, yra nedaug oficialių taisyklių, kuriomis reglamentuojami šie lygmenys, o pagrindinė išimtis yra Flandrijos pastarojo meto išlaidų tikslas. Kita vertus, Belgija savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo plane įsipareigojo atlikti išlaidų peržiūras.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG⁴¹ duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,1 % BVP ir nepasikeitė, palyginti su 2019 m.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 17 d. Belgija nurodė papildomus svarbius veiksnius, kurie dar nebuvo paminėti, t. y. pastarojo meto pastangas didinti viešąsias investicijas, kad būtų paspartinta žaliaji ir skaitmeninė pertvarka, (be kita ko, įgyvendinant ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą) ir didinti išlaidas gynybai, išskirtinai didelės infliacijos poveikį viešiesiems finansams, ypač atsižvelgiant į automatinio indeksavimo mechanizmus, ir veiksmus, kuriais siekiama padidinti pensijų sistemos tvarumą ir reformuoti mokesčių sistemą.

⁴¹ Valstybės funkcijų klasifikatoriuje (COFOG) ESS valdžios sektoriaus išlaidų duomenys klasifikuojami pagal lėšų panaudojimo tikslą.

ISPANIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 11,2 %. 2021 m. 6,4 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 5,8 %, o 2023 m. – 2,5 %. Numatoma, kad jis augs 2,1 % 2024 m. ir 1,9 % 2025 m. Augimą 2024 m. daugiausia skatina privatus vartojimas ir, kiek mažiau, investicijos.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas nuo 2020 m. viršija 3 % BVP; jis sumažėjo nuo 6,7 % BVP 2021 m. iki 4,7 % BVP 2022 m. ir 3,6 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. ir 2025 m. jis toliau mažės atitinkamai iki 3,0 % ir 2,8 % BVP. Valdžios sektoriaus investicijos šiek tiek padidėjo nuo 2,7 % BVP 2021 m. iki 2,8 % ir 3,0 % atitinkamai 2022 m. ir 2023 m. Numatoma, kad tiek 2024, tiek 2025 m. jos sudarys 3,1 % BVP, t. y. viršys tų pačių metų valdžios sektoriaus deficitą.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo iš esmės neutrali (jos kryptis – –0,2 % BVP). Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptį 2023 m. buvo stabdomasis ir sudarė 0,3 % BVP – tai atitiko Tarybos rekomendaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų stabdomąjį poveikį lėmė (0,6 procentinio punkto BVP) sumažėjusios neatidėliotinų (tikslinių ir netikslinių) paramos priemonių, taikytų namų ūkiams ir įmonėms reaguojant į energijos kainų šuolius, išlaidos. Pagrindiniai nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus pajamų priemones) augimo veiksniai buvo socialinės išmokos, išskyrus išmokas natūra, kurias lėmė pensijų perkainojimas, ir tarpinis vartojimas, kuriam įtaką darė išlaidos gynybai. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 1,3 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 2,3 % BVP, t. y. per metus padidėjo 0,1 procentinio punkto. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Ispanija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į skaitmeninių priemonių rinkinį, elektrinių ir susietųjų transporto priemonių projektą PERTE, naujas profesinio rengimo ir mokymo vietas ir investicijas į žvaliojo vandenilio sritį; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus neutrali ir jos kryptis sudarys 0,0 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Ispanijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos gryniosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 3,8 %, t. y. jų augimas viršys rekomenduojamą didžiausią prieaugį. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad gryniosios biudžeto išlaidos neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,9 % BVP, 2024 m. – 0,2 %, o 2025 m. – –0,1 %. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 0,7 % BVP, o tai reiškia, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamos gryniosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptimi tais metais turės stabdomąjį 0,3 % BVP poveikį. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Tačiau nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos padidės iki 2,4 % BVP (nuo 2,3 % BVP 2023 m.). Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų padidėti iki 1,6 % BVP (palyginti su 1,3 % BVP 2023 m.)

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 120,3 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 116,8 % 2021 m. pabaigoje ir 111,6 % 2022 m. Ji dar labiau sumažėjo 2023 m. pabaigoje iki 107,7 % BVP ir numatoma, kad 2024 m. pabaigoje ir 2025 m. pabaigoje ji dar labiau sumažės (atitinkamai iki 105,5 % ir 104,8 % BVP).

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra didelė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis šiek tiek sumažės ir vėl padidės iki 113 % BVP 2034 m. Skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, labai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su didesnėmis palūkanų normomis, atsižvelgiant į didelę valstybės skolą. Kita vertus, riziką mažina tokie veiksniai kaip skolos grąžinimo termino pailginimas pastaraisiais metais, palyginti stabilūs finansavimo šaltiniai (labai įvairialypė ir didelė investuotojų bazė) ir labai didelė euraiš išreikštos skolos dalis. Be to, 2023 m. pensijų reforma nustatyta atotrūkio pašalinimo sąlyga, jei ji bus visiškai įgyvendinta, padėtų šalinti atsirandantį fiskalinio tvarumo atotrūkį, susijusį su viešosiomis pensijų išlaidomis.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformos ir investicijos, įtrauktos į Ispanijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinamos, tačiau norint jas užbaigti laiku reikia dėti daugiau pastangų.

Vertinimas pagal makroekonominio disbalanso procedūrą. Ispanijoje nebėra makroekonominio disbalanso.

Nacionalinė biudžeto sistema. Ispanijos fiskalinė taryba (AIReF) turi plačius įgaliojimus ir greitai įsitvirtino kaip patikima nepriklausoma institucija. Nacionalinės fiskalinės taisyklės Ispanijoje apima biudžeto balanso taisyklę, skolos taisyklę ir nacionalinę išlaidų taisyklę. 2023 m. pabaigoje nutraukus bendrosios nukrypti leidžiančios išlygos taikymą ir neseniai ES

lygmeniu priėmus naujas taisykles, Ispanija šiuo metu yra pereinamajame etape ir vėl taiko nacionalines fiskalines taisykles. Savo nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane Ispanija įsipareigojo atlikti AIREF rengiamas išlaidų peržiūras ir integruoti jas į metinį biudžeto procesą.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,1 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,4 % BVP, t. y. 0,2 procentinio punkto daugiau nei 2019 m.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. Ankstesniuose skirsniuose pateikta analizė jau apima svarbius veiksnius, kuriuos Ispanija nurodė 2024 m. gegužės 20 d.

PRANCŪZIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 7,5 %. 2021 m. 6,4 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 2,5 %, o 2023 m. – 0,7 %. Numatoma, kad jis augs 0,7 % 2024 m. ir 1,3 % 2025 m. Numatoma, kad 2024 m. augimą daugiausia lems tiek privatus, tiek valdžios sektoriaus vartojimas.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas nuo 2020 m. viršija 3 % BVP; jis sumažėjo nuo 6,6 % BVP 2021 m. iki 4,8 % BVP 2022 m., o vėliau padidėjo iki 5,5 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. jis sumažės iki 5,3 % BVP, o 2025 m. – iki 5,0 % BVP. 2020–2023 m. valdžios sektoriaus investicijos išliko gana stabilios (šiek tiek daugiau kaip 4 % BVP). Numatoma, kad 2024 m. jos padidės iki 4,3 % BVP, o 2025 m. sumažės iki 4,2 %.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo stabdomoji (jos kryptis – 0,5 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo stabdomasis ir sudarė 0,3 % BVP – tai atitiko Tarybos rekomendaciją. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 0,4 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 4,1 % BVP, t. y. 0,1 procentinio punkto daugiau nei 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Prancūzija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į atsinaujinančiųjų išteklių ir mažo anglies dioksido pėdsako vandenilio sprendimų kūrimą ir diegimą pramonėje, tvarių žemės ūkio sistemų inovacijų projektus, perdirbtąsias medžiagas, novatoriškus pastatus, judumo skaitmenizavimą ir dekarbonizavimą, taip pat investicijas į pastatų šiluminę renovaciją; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 1,1 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Prancūzijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 1,8 %, t. y. jų augimas nesieks rekomenduojamo didžiausio prieaugio. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos neatidėliotinoms energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 0,9 % BVP, 2024 m. – 0,2 %, o 2025 m. – 0,0 %. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 0,6 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptčiai tais metais turės stabdomąjį 1,0 %

BVP poveikį. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Be to, numatoma visas su tuo susijusias sutaupytas lėšas panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Tai taip pat atitinka Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos išliks nepakitusios ir sudarys 4,1 % BVP. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų išlikti stabilios ir siekti 0,4 % BVP.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 113,0 % BVP 2021 m. pabaigoje iki 111,9 % 2022 m. pabaigoje ir 110,6 % 2023 m. pabaigoje. Prognozuojama, kad 2024 m. pabaigoje ji padidės iki 112,4 %, o 2025 m. pabaigoje – iki 113,8 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra didelė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis nuolat didės ir 2034 m. sudarys maždaug 139 % BVP. Skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, labai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su pastaruoju metu pakilusiomis palūkanų normomis, trumpalaikės valdžios sektoriaus skolos dalimi, numatomu bendrųjų finansavimo poreikių padidėjimu vidutiniu laikotarpiu ir neapibrėžtųjų įsipareigojimų rizika, kurią kelia privatusis sektorius, be kita ko, dėl galimo pareikalavimo vykdyti įsipareigojimus pagal valstybės garantijas, suteiktas įmonėms ir savarankiškai dirbantiems asmenims per COVID-19 krizę. Kita vertus, riziką mažinantys veiksniai apima skolos grąžinimo termino pailginimą pastaraisiais metais ir palyginti stabilius finansavimo šaltinius (įvairialypę ir didelę investuotojų bazę).

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformų ir investicijų, įtrauktų į Prancūzijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinimas jau gerokai pasistūmėjęs.

Vertinimas pagal makroekonominio disbalanso procedūrą. Prancūzijoje nebėra makroekonominio disbalanso. Visų pirma politikos veiksmai padėjo sumažinti tarpvalstybinės svarbos pažeidžiamumą, susijusį su konkurencingumu mažo našumo augimo sąlygomis, bet pastangas reikia tęsti, o pažeidžiamumas, susijęs su didele valstybės skola, vis dar išlieka.

Nacionalinė biudžeto sistema. Aukštoji viešųjų finansų taryba (HCPF) turi gana siaurus įgaliojimus, apsiribojančius nuomonių teikimu dėl makroekonominių ir biudžeto prognozių, kuriomis grindžiami metiniai ir daugiamečiai biudžeto dokumentai, patikimumo ir jų suderinamumo su struktūrinio balanso tikslais. Prancūzijos Konstitucijoje ir su ja susijusiuose įstatymuose nustatyta struktūriškai subalansuoto biudžeto taisyklė, apimanti valdžios sektorių, ir subalansuoto biudžeto taisyklė, skirta vietos valdžios institucijoms. Taip pat parengta vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto strategija, kurioje išdėstyti vyriausybės fiskaliniai tikslai ir vidutinės trukmės trejų–penkerių metų laikotarpio prioritetai. Anksčiau vidutinės trukmės laikotarpio nacionaliniai biudžeto tikslai buvo peržiūrimi arba nepasiekiami, o fiskalinis koregavimas atidedamas laikotarpio pabaigai, todėl ryšys su metiniais biudžetais

susilpnėjo. Kita vertus, savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane Prancūzija įsipareigojo atlikti išlaidų peržiūras, susijusias su metiniu biudžetu.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,8 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,3 % BVP ir nepasikeitė, palyginti su 2019 m.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 22 d. Prancūzija nurodė papildomus pirmiau nepaminėtus svarbius veiksnius, t. y. mažą mokestinių pajamų elastingumą BVP atžvilgiu ir, kiek mažesniu mastu, Prancūzijos statistikos instituto atliktos statistinės bazės peržiūros poveikį.

ITALIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. 2020 m. 9,0 % susitraukęs realusis BVP 2021 m. išaugo 8,3 %, 2022 m. – 4,0 %, o 2023 m. – 0,9 %. Numatoma, kad augimas taip pat sieks 0,9 % 2024 m. ir šiek tiek padidės iki 1,1 % 2025 m. Numatoma, kad augimą 2024 m. daugiausia skatins grynasis eksportas ir investicijos.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas nuo 2020 m. viršija 3 % BVP; jis sumažėjo nuo 8,7 % BVP 2021 m. iki 8,6 % BVP 2022 m. ir 7,4 % BVP 2023 m. 2020–2023 m. deficito rodikliai apima deficitą didinantį būsto renovacijos mokesčių kreditų poveikį⁴². Numatoma, kad 2024 m. valdžios sektoriaus deficitas sumažės iki 4,4 % BVP, o 2025 m. – šiek tiek padidės iki 4,7 %. 2021 m. padidėjusios iki 2,9 % BVP valdžios sektoriaus investicijos 2022 m. šiek tiek sumažėjo iki 2,7 % BVP, o 2023 m. padidėjo iki 3,2 % BVP ir numatoma, kad jos tokios išliks ir 2024 m. Numatoma, kad 2025 m. jos sudarys 3,5 % BVP.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo šiek tiek skatinamoji (jos kryptis – 0,3 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptiai 2023 m. buvo stabdomasis ir sudarė 1,0 % BVP – tai atitiko Tarybos rekomendaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų stabdomąjį poveikį lėmė (1,4 procentinio punkto BVP) sumažėjusios neatidėliotinų (tikslinių ir netikslinių) paramos priemonių, taikytų namų ūkiams ir įmonėms reaguojant į energijos kainų šuolius, išlaidos. Pagrindiniai nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo veiksniai buvo pensijos ir darbo jėgos mokesčių pleišto mažinimas. Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijomis ir kitų ES fondų lėšomis finansuojamos išlaidos 2023 m. siekė 0,8 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 2,9 % BVP, t. y. 0,3 procentinio punkto daugiau nei 2022 m. Pasinaudodama Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis Italija finansavo papildomas investicijas, įskaitant viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į išmaniųjų elektros tinklų stiprinimą, Tirėnų jūros jungties statybą, greitojo visuomeninio transporto sistemų kūrimą, vandenilio gamybą urbanistinėse dykrose, spartųjį interneto ryšį ir viešojo administravimo skaitmenizavimą; šios priemonės iš dalies finansuojamos Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės ir kitų ES fondų lėšomis.

⁴² Žr. Eurostat (2023), *Advice on recording of 2023 Superbonus* [IT+Advice+on+recording+of+2023+Superbonus.pdf \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&code=sdg_13_3_1&plugin=1&code=sdg_13_3_1).

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 3,1 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Italijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos gryniosios pirminės išlaidos 2024 m. sumažės 2,8 %, t. y. jų augimas nesieks rekomenduojamo didžiausio prieaugio. Tačiau gryniosios išlaidos 2023 m. buvo (2,9 % BVP) didesnės, nei tikėtasi rekomendacijos pateikimo metu. Todėl vertinant atitiktį taip pat reikia atsižvelgti į 2023 m. bazės efektą, kadangi 2024 m. rekomendacija buvo suformuluota kaip augimo rodiklis. Jei 2023 m. gryniosios išlaidos būtų atitikusios teikiant rekomendaciją numatytas išlaidas, atitinkamas 2024 m. grynujų išlaidų prieaugis būtų 0,9 % BVP didesnis už rekomenduojamą. Todėl vertinama, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamos gryniosios pirminės išlaidos gali ne visai atitikti rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad gryniosios biudžeto išlaidos energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 1,0 % BVP, o 2024 m. – 0,0 %. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 1,0 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos gryniosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptimi tais metais turės stabdomąjį 2,7 % BVP poveikį. Tačiau pastarąjį poveikį lemia 3,2 % BVP stabdomasis kitų kapitalo išlaidų poveikis, kuris daugiausia susijęs su pirmiau minėtu dideliu subsidijų, susijusių su mokesčių kreditais būsto renovacijai, sumažinimu 2024 m. Tuo pačiu metu numatoma, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamų grynujų einamųjų pirminių išlaidų skatinamasis poveikis fiskalinės politikos kryptimi, kuriam įtakos turi laipsniškas dabartinių energijos paramos priemonių panaikinimas, bus 0,4 % BVP, o tai rodo, kad visos dėl tų dabartinių energijos paramos priemonių sutaupytos 0,8 % BVP vertės lėšos bus panaudotos skatinamajai politikai, įskaitant darbo jėgos mokesčių pleišto mažinimą, dėl kurios 2024 m. gryniosios einamosios išlaidos padidės. Numatoma neatidėliotinas energijos paramos priemonės kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Tačiau nenumatoma visų su tuo susijusių sutaupytų lėšų panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos sumažės iki 2,8 % BVP (nuo 2,9 % BVP 2023 m.)⁴³. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų sumažėti iki 0,8 % BVP (nuo 1,2 % BVP 2023 m.), daugiausia dėl iniciatyvos „REACT-EU“.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 155,0 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 147,1 % 2021 m. pabaigoje, 140,5 % 2022 m. ir 137,3 % 2023 m. pabaigoje. Numatoma, kad 2024 m. pabaigoje ji padidės iki 138,6 %, o 2025 m. pabaigoje – iki 141,7 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra didelė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis nuolat didės ir 2034 m. sudarys maždaug 168 % BVP. Skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, labai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

⁴³ Suapvalinus dešimtųjų tikslumu, nacionalinėmis lėšomis finansuojamų viešųjų investicijų skirtumas tarp 2024 ir 2023 m. yra 0,0.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didina veiksniai, susiję su trumpalaikės valdžios sektoriaus skolos dalimi. Kita vertus, riziką mažinantys veiksniai apima skolos struktūrą. Visų pirma, didžioji valdžios sektoriaus skolos dalis vis dar priklauso vidaus skolintojams. Be to, tai, kad valstybės skola yra visiškai išreikšta eurai, pašalina valiutos kurso riziką. Fiskalinę riziką dar labiau sumažina teigiama Italijos grynoji tarptautinių investicijų pozicija.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformos ir investicijos, įtrauktos į Italijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinamos, tačiau norint jas užbaigti laiku reikia dėti daugiau pastangų.

Vertinimas pagal makroekonominio disbalanso procedūrą. Italijoje yra susidaręs makroekonominis disbalansas po to, kai iki 2023 m. šalyje buvo nustatytas perviršinis disbalansas. Visų pirma, Italija yra pažeidžiama dėl didelės valdžios sektoriaus skolos ir lėto našumo augimo, kai darbo rinka pažeidžiama, o finansų sektoriuje tebėra tam tikrų trūkumų, – tai svarbu tarpvalstybiniu mastu.

Nacionalinė biudžeto sistema. Italijos parlamentinė biudžeto tarnyba (PBO) turi plačius įgaliojimus ir yra Europos nepriklausomų fiskalinių institucijų gerosios praktikos pavyzdys. PBO palaiko nuolatinį dialogą su vyriausybe. Italijos Konstitucijoje ir su ja susijusiuose įstatymuose nustatyta struktūriškai subalansuoto biudžeto taisyklė ir valdžios sektoriui skirta skolos taisyklė, išlaidų taisyklė, kuri taikoma valdžios sektoriui, ir regioninė subalansuoto biudžeto taisyklė. Taip pat parengta vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto strategija, kurioje išdėstyti vyriausybės fiskaliniai tikslai ir vidutinės trukmės trejų metų laikotarpio prioritetai. Tuo pačiu metu metinis biudžetas yra silpnai susietas su vidutinės trukmės laikotarpio planu. Nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane Italija įsipareigojo 2023–2025 m. kasmet atlikti išlaidų peržiūras.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,3 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,3 % BVP ir nepasikeitė, palyginti su 2019 m.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. Ankstesniuose skirsniuose pateikta analizė jau apima pagrindinius veiksnius, kuriuos Italija nurodė 2024 m. gegužės 17 d.

VENGRIJA

Vidutinės trukmės laikotarpio makroekonominė būklė. Realusis BVP 2020 m. sumažėjo 4,5 %. 2021 m. 7,1 % padidėjęs realusis BVP 2022 m. išaugo 4,6 %, o 2023 m. susitraukė 0,9 %. Prognozuojama, kad jis augs 2,4 % 2024 m. ir 3,5 % 2025 m. Numatoma, kad augimą 2024 m. daugiausia skatins privatus vartojimas ir investicijos.

Vidutinės trukmės laikotarpio biudžeto būklė, įskaitant investicijas. Valdžios sektoriaus deficitas nuo 2020 m. viršija 3 % BVP; jis sumažėjo nuo 7,2 % BVP 2021 m. iki 6,2 % BVP 2022 m., o vėliau vėl padidėjo iki 6,7 % BVP 2023 m. Numatoma, kad 2024 ir 2025 m. jis sudarys atitinkamai 5,4 % ir 4,5 % BVP. 2021 m. padidėjusios iki 6,3 % BVP valdžios sektoriaus investicijos 2022 m. sumažėjo iki 5,4 %, o 2023 m. – iki 5,1 % BVP. Numatoma, kad 2024 m. jos sudarys 4,6 % BVP, o 2025 m. – 4,7 % BVP ir pastaraisiais metais viršys valdžios sektoriaus deficitą.

Remiantis Komisijos skaičiavimais, 2023 m. fiskalinė politika buvo stabdomoji (jos kryptis – 4,7 % BVP) atsižvelgiant į aukštą infliaciją. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų (atėmus diskrecines pajamų priemones) augimo poveikis fiskalinės politikos kryptčiai 2023 m. buvo stabdomasis ir sudarė 1,7 % BVP. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamų pirminių einamųjų išlaidų augimas 2023 m. atitiko Tarybos rekomendaciją. Tačiau svarbu pažymėti, kad tai daugiausia lėmė labai aukštas grynujų išlaidų lygis 2022 m., palyginti su 2023 m., įskaitant netikslines išlaidas keliose srityse, kurios prisidėjo prie makroekonominio disbalanso ir kurios buvo finansuotos iš nenumatyto pelno ir sektorių mokesčių, taikomų įmonėms, daugiausia energetikos, finansų ir mažmeninės prekybos sektoriuose. Nacionalinėmis lėšomis finansuojamos investicijos 2023 m. sudarė 4,6 % BVP, t. y. 0,2 procentinio punkto daugiau nei 2022 m. Vengrija finansavo viešąsias investicijas į žaliąją ir skaitmeninę pertvarką bei energetinį saugumą, pavyzdžiui, į energijos vartojimo efektyvumo didinimą ir skaitmenizavimą sveikatos priežiūros ir švietimo srityse. Mokėjimo prašymo pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę Vengrija dar nepateikė.

Remiantis Komisijos įverčiais, 2024 m. fiskalinė politika bus stabdomoji ir jos kryptis sudarys 1,0 % BVP. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad Vengrijos nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos 2024 m. padidės 3,6 %, t. y. jų augimas nesieks rekomenduojamo didžiausio prieaugio. Tačiau grynosios išlaidos 2023 m. buvo (1,8 % BVP) didesnės, nei tikėtasi rekomendacijos pateikimo metu. Todėl vertinant atitiktį taip pat reikia atsižvelgti į 2023 m. bazės efektą, kadangi 2024 m. rekomendacija buvo suformuluota kaip augimo rodiklis. Jei 2023 m. grynosios išlaidos būtų atitikusios rekomendacijos pateikimo metu numatytas išlaidas, atitinkamas 2024 m. grynujų išlaidų prieaugis būtų 1,5 % BVP didesnis už rekomenduojamą. Todėl vertinama, kad nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos gali ne visai atitikti rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje apskaičiuota, kad grynosios biudžeto išlaidos energijos paramos priemonėms 2023 m. sudarys 1,6 % BVP, 2024 m. – 0,9 %, o 2025 m. – 0,4 %. Jei su tuo susijusios sutaupytos lėšos būtų naudojamos valdžios sektoriaus deficitui mažinti, kaip rekomendavo Taryba, šios projekcijos reikštų, kad 2024 m. fiskalinis koregavimas sudarys 0,6 % BVP, o nacionalinėmis lėšomis finansuojamos grynosios pirminės išlaidos fiskalinės politikos kryptčiai tais metais turės stabdomąjį 1,9 % BVP poveikį. Neatidėliotinų energijos paramos priemonių nenumatoma kaip galima greičiau 2023 ir 2024 m. laipsniškai panaikinti. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Tačiau numatoma visas su tuo susijusias sutaupytas lėšas panaudoti valdžios sektoriaus deficitui mažinti. Tai atitinka Tarybos rekomendaciją. Komisijos 2024 m. pavasario prognozėje numatoma, kad 2024 m. nacionalinėmis lėšomis finansuojamos viešosios investicijos sumažės iki 4,0 % BVP

(nuo 4,6 % BVP 2023 m.). Tai daugiausia susiję su tuo, kad valdžios institucijos, atsižvelgdamos į didelį numatomą deficitą, sumažino arba atidėjo nacionalinėmis lėšomis finansuojamus investicinius projektus. Kyla rizika, kad tai neatitiks Tarybos rekomendacijos. Iš ES fondų gautomis pajamomis, įskaitant Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės dotacijas, finansuojamos viešosios išlaidos 2024 m. savo ruožtu turėtų padidėti iki 1,7 % BVP (palyginti su 0,8 % BVP 2023 m.) Ši padidėjimą lemia prognozuojamas geresnis 2020–2027 m. programavimo laikotarpio ES sanglaudos politikos finansavimo įsisavinimas ir didesnės išlaidos investicijoms, remiamoms pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę.

Skolos iššūkiai ir vidutinės trukmės laikotarpio skolos pozicija. Valdžios sektoriaus skola sumažėjo nuo 79,3 % BVP 2020 m. pabaigoje iki 76,7 % 2021 m. pabaigoje ir 74,1 % 2022 m. pabaigoje, taip pat dar labiau iki 73,5 % 2023 m. Numatoma, kad 2024 m. ji padidės iki 74,3 %, o 2025 m. pabaigoje sumažės iki 73,8 %.

Apskritai iš skolos tvarumo analizės matyti, kad vidutinės trukmės laikotarpio rizika yra vidutinė. Remiantis bazine 10 metų projekcija, valdžios sektoriaus skolos santykis didės ir 2034 m. sudarys maždaug 78 % BVP. Skolos trajektorijai makroekonominiai sukrėtimai daro tam tikrą poveikį. Remiantis tikimybinėmis projekcijomis, apimančiomis labai įvairius galimus laikinus sukrėtimus, darančius poveikį makroekonominiams kintamiesiems, vidutiniškai tikėtina, kad 2028 m. skolos santykis bus didesnis nei 2023 m.

Atliekant bendrą skolos tvarumo vertinimą reikia atsižvelgti į kitus veiksnius. Viena vertus, riziką didinantys veiksniai yra susiję su valdžios sektoriaus skolos struktūra, ypač pagrindinėmis tiek trumpalaikės valdžios sektoriaus skolos, tiek užsienio valiuta laikomos valdžios sektoriaus skolos dalimis. papildomą fiskalinę riziką kelia neapibrėžtųjų įsipareigojimų rizika, kylanti iš bankų sektoriaus, taip pat neigiama Vengrijos grynoji tarptautinių investicijų pozicija. Kita vertus, riziką mažinantys veiksniai apima didelę vidaus skolintojams priklausančią valdžios sektoriaus skolos dalį.

Be to, visiškai įgyvendintos struktūrinės reformos ir investicijos pagal priemonę „NextGenerationEU“ ir (arba) Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) galėtų turėti teigiamą poveikį BVP augimui ateinančiais metais. Reformų ir investicijų, įtrauktų į Vengrijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planą, įgyvendinimas dėl didelių iššūkių gerokai vėluoja.

Vertinimas pagal makroekonominio disbalanso procedūrą. Vengrijoje susidaręs makroekonominis disbalansas. Visų pirma Vengrija susiduria su pažeidžiamumu, susijusiu su kainų spaudimu ir išorės bei vyriausybės finansavimo poreikiais, nors gerėjanti išorės aplinka ir sumažino tam tikrą trumpalaikę riziką.

Nacionalinė biudžeto sistema. Vengrijos nepriklausoma fiskalinė institucija (Fiskalinė taryba) yra santykinai maža organizacija, turinti gana siaurus įgaliojimus. Šiuo metu ji nedalyvauja rengiant biudžeto prognozes, planuojamų politikos priemonių sąmatas ar makroekonominių prognozių *ex post* vertinimus. Vengrijoje taikomos kelios nacionalinės fiskalinės taisyklės: viena valdžios sektoriaus skolą ribojanti taisyklė ir dvi subalansuoto biudžeto taisyklės. Skolos mažinimo taisyklė veiksmingai riboja metinius biudžetus, tačiau turi tam tikrų prociklinių savybių, nes ji riboja išlaidas ir leidžia didinti mokesčius, kai augimas ir infliacija yra mažesni, ir atvirkščiai. Daugiamečio subalansuoto biudžeto taisyklė mažiau riboja metinius nacionalinius biudžetus, nes vidutinės trukmės laikotarpio planų tikslai gali būti keičiami du kartus per metus visiems tų planų apimamiems metams. Nacionaliniame ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plane Vengrija įsipareigojo atlikti išlaidų

peržiūras, kad padidintų viešųjų išlaidų efektyvumą ir rastų papildomų fiskalinio manevravimo galimybių įveikti naujus su išlaidomis susijusius sunkumus.

Valdžios sektoriaus investicijų į gynybą didinimas. Remiantis Eurostato paskelbtais COFOG duomenimis, 2022 m. bendros valdžios sektoriaus išlaidos gynybai sudarė 1,4 % BVP. Iš jų valdžios sektoriaus investicijos į gynybą 2022 m. sudarė 0,3 % BVP, t. y. 0,1 procentinio punkto daugiau nei 2019 m. Remiantis Vengrijos pateiktais preliminariais skaičiavimais, numatoma, kad išlaidos gynybai 2023 m. priartės prie 2 % BVP.

Kiti valstybės narės nurodyti veiksniai. 2024 m. gegužės 17 d. Vengrija nurodė dar vieną svarbų veiksni, kuris dar nebuvo paminėtas, būtent tai, kad 2023 m. pirminis balansas gerokai pagerėjo, taip pat ir struktūriniu požiūriu.

5. IŠVADOS

2023 m. valdžios sektoriaus deficitas 3 % BVP pamatinę vertę viršijo dešimtyje ES valstybių narių: **Belgijoje, Čekijoje, Estijoje, Ispanijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovakijoje**. 2023 m. visose tose valstybėse narėse, išskyrus Estiją, valdžios sektoriaus deficitas pamatinę vertę viršijo ir nebuvo jai artimas.

2023 m. **Estijoje** deficitas pamatinę vertę viršijo, bet buvo jai artimas.

Suomijos valdžios sektoriaus deficitas pamatinės vertės 2023 m. neviršijo, tačiau ji nurodė, kad 2024 m. planuojamas deficitas 3 % BVP vertę viršys, bet bus jai artimas; pagal Komisijos prognozę taip pat numatoma, kad 2024 m. deficitas 3 % BVP vertę viršys, bet bus jai artimas.

Slovėnijos valdžios sektoriaus deficitas Sutartyje nustatytos pamatinės vertės 2023 m. neviršijo, tačiau ji nurodė, kad 2024 m. planuojamas deficitas 3 % BVP vertę viršys ir nebus jai artimas; kadangi pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę numatoma, kad 2024 m. deficitas 3 % BVP neviršys, Slovėnijos atveju 2024 m. planuojamas pamatinės vertės viršijimas, kaip tai suprantama pagal SESV 126 straipsnio 3 dalį, nėra patvirtinamas.

Remiantis Komisijos prognoze numatoma, kad valdžios sektoriaus deficitas Belgijoje, Estijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovakijoje 3 % BVP viršys 2025 m. Todėl vertinama, kad **Belgijoje, Estijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovakijoje** pamatinę vertę viršijantis deficitas nėra laikinas. Kita vertus, šiuo metu numatoma, kad **Čekijoje, Ispanijoje, Slovėnijoje ir Suomijoje** valdžios sektoriaus deficitas pamatinės vertės 2025 m. neviršys, todėl vertinama, kad perviršinis deficitas laikinas.

Pamatinės vertės perviršis **Estijoje** vertinamas kaip išimtinis, o **Čekijoje, Maltoje, Lenkijoje, Slovakijoje, Belgijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Ispanijoje, Slovėnijoje ir Suomijoje** – kaip neišimtinis.

Taigi iš šios analizės darytina prielaida, kad deficito kriterijaus, prieš atsižvelgiant į svarbius veiksnus, neatitinka dvylika valstybių narių: **Belgija, Čekija, Estija, Ispanija, Prancūzija, Italija, Vengrija, Malta, Lenkija, Slovėnija, Slovakija ir Suomija**.

Prieš priimant sprendimą dėl perviršinio deficito, valstybėse narėse, kurių valdžios sektoriaus skola neviršija 60 % BVP, (**Čekijoje, Estijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovakijoje**) ir valstybėse narėse, kurių skola viršija 60 % BVP, bet deficitas lieka artimas pamatinei vertei ir ji viršijama laikinai, (**Slovėnijoje ir Suomijoje**) galima atsižvelgti į svarbius veiksnus. Kaip sunkinantieji arba švelninantieji veiksniai, jie gali turėti įtakos vertinant atitiktį deficito kriterijui, o itin svarbiu sunkinančiuoju veiksniumi laikomi dideli skolos iššūkiai.

Apskritai šiame pranešime nagrinėjami svarbūs veiksniai kaip nevienareikšmiai yra vertinami Maltos, Lenkijos ir Suomijos atveju. Apibendrinant kaip švelninantieji jie vertinami Čekijos, Estijos ir Slovėnijos, o kaip sunkinantieji – Slovakijos atveju.

Slovėnijos ir **Suomijos** atveju atsižvelgiant į neapibrėžtumą, susijusį su planuojamais duomenimis, taip pat į tai, kad Slovėnijoje planuojamas pamatinės vertės viršijimas 2024 m. pagal Komisijos 2024 m. pavasario prognozę nėra patvirtintas ir numatoma, kad Suomijoje deficitas 2024 m. išliks artimas pamatinei vertei, o 2025 m. bus už ją mažesnis, Komisija atidžiai stebės biudžeto pokyčius ir rudenį iš naujo įvertins padėtį.

Atsižvelgiant į valstybių narių nurodytus svarbius veiksnius, laikoma, kad **Čekijoje ir Estijoje** deficito kriterijus įvykdytas.

Ispanijos biudžeto deficitas, viršijantis pamatinę vertę, yra laikinas. Remiantis Komisijos 2024 m. pavasario prognoze numatoma, kad nesiimant papildomų priemonių deficitas 2024 ir 2025 m. bus mažesnis už pamatinę vertę. Kadangi Ispanijai nereikės papildomo fiskalinio koregavimo, kad jos deficitas taptų mažesnis už pamatinę vertę, šiuo metu perviršinio deficito procedūros inicijavimas nebūtų naudingas. Bet kuriuo atveju Komisija toliau stebės Ispanijos biudžeto pokyčius ir rudenį iš naujo įvertins padėtį.

Atsižvelgdama į šį vertinimą ir apsvarsčiusi pagal SESV 126 straipsnio 4 dalį parengtą Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę, liepos mėn. Komisija ketina siūlyti pradėti perviršinio deficito procedūras ir pasiūlyti Tarybai priimti sprendimą pagal 126 straipsnio 6 dalį, kuriuo nustatoma, kad **perviršinis deficitas yra susidaręs Belgijoje, Prancūzijoje, Italijoje, Vengrijoje, Maltoje, Lenkijoje ir Slovakijoje.**
